

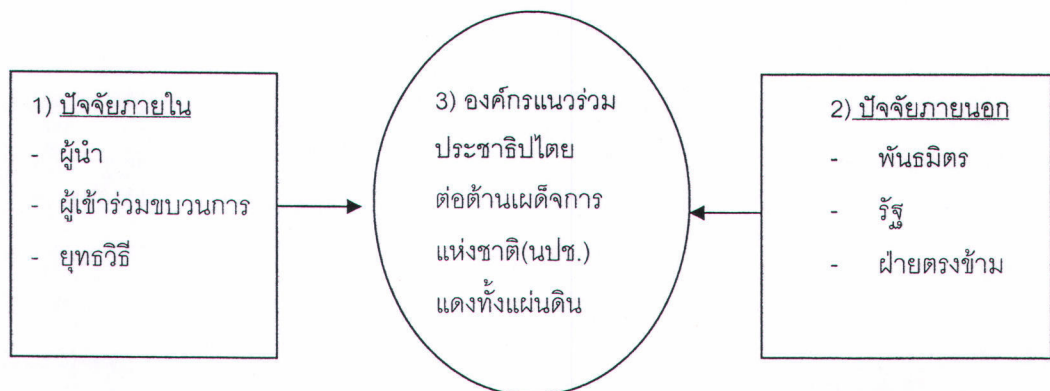
บทที่ 5

บทวิเคราะห์

5.1 บทนำ

นปช.แดงทั้งแผ่นดิน ซึ่งมีพัฒนาการมาจากการรัฐประหารวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2553 จากแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ (นปก.) ต่อมาเปลี่ยนเป็นแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) โดยผ่านการเคลื่อนไหวในเหตุการณ์ต่างๆ จนเข้าสู่ความจำเป็นของสถานการณ์ อันส่งผลให้มีการปรับตัวจากความขัดแย้งในหมู่แกนนำประเด็นการถวายเป็นอภินิหาร จึงปรับเปลี่ยนรูปแบบองค์กรเป็นแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) แดงทั้งแผ่นดิน เพื่อนำการเคลื่อนไหวและพัฒนาองค์กรด้วยวิธีการต่างๆ ดังได้นำเสนอเหตุการณ์รายละเอียดในบทที่ 3 แล้ว จนกระทั่งนปช.แดงทั้งแผ่นดินได้ประกาศการชุมนุมใหญ่ที่เริ่มขึ้นในวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2553 จนถึงสุดลงในวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 อันเป็นการชุมนุมทางการเมืองเพื่อต้องการให้บรรลูปาหมายขององค์กร ซึ่งปฏิบัติการทางการเมืองต่างๆที่เกิดขึ้นระหว่างการชุมนุมใหญ่ได้นำเสนอเหตุการณ์ตามลำดับเวลาไปในบทที่ 4 แล้วนั้น ทำให้มองเห็นการปฏิสัมพันธ์ของกลุ่มต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อลักษณะรูปแบบองค์กรของนปช.แดงทั้งแผ่นดิน

สำหรับเนื้อหาในบทนี้ต้องการวิเคราะห์ลักษณะรูปแบบองค์กรของนปช.แดงทั้งแผ่นดิน ให้เห็นชัดยิ่งขึ้น เริ่มจากการนำเสนอพัฒนาการจนมาเป็นนปช.แดงทั้งแผ่นดิน ต่อมาจะพิจารณาปฏิบัติการทางการเมืองของนปช.แดงทั้งแผ่นดินอันเกิดจากอิทธิพลของปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอกองค์กรในการชุมนุมใหญ่ โดยปัจจัยภายในจะพิจารณาจากยุทธวิธีเป็นหลัก อันจะทำให้เห็นบทบาทของแกนนำ และผู้ร่วมชุมนุมในสถานการณ์ต่างๆ ด้วย ส่วนด้านรัฐและฝ่ายตรงข้ามอันเป็นปัจจัยภายนอก ได้มีความพยายามหามาตรการต่าง ๆ เพื่อมาตอบโต้ฝ่ายผู้ชุมนุมนั้น ทำให้มองเห็นลักษณะรูปแบบองค์กรของนปช.แดงทั้งแผ่นดินได้เห็นภาพชัดเจน โดยการนำเสนอในส่วนนี้จะทำการวิเคราะห์ลักษณะรูปแบบองค์กรนปช.แดงทั้งแผ่นดิน จากช่วงการชุมนุมใหญ่ที่เริ่มขึ้นในวันที่ 12 มีนาคม และสิ้นสุดวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 ตามแผนภาพด้านล่างเป็นหลัก

5.2 ความเป็นมาก่อนเกิดนปช.แดงทั้งแผ่นดิน

5.2.2 ด้านการเคลื่อนไหว

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมืองของสังคมไทยช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมาตามที่นักวิชาการอย่างนิธิ เอียวศรีวงศ์ (มติชน, 25 สิงหาคม 2551: 6) ได้อธิบายไว้ ซึ่งผู้วิจัยเห็นด้วยว่าได้ทำให้เกิดชนชั้นใหม่ขึ้น นั่นคือ ชนชั้นกลางระดับล่าง ที่ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของคนกลุ่มนี้ผูกติดกับนโยบายของรัฐบาล ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีจำนวนมากที่สุดในสังคมขณะนี้ จากความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงของการผลิตเชิงพาณิชย์ ขยายตัวเข้าไปสู่ภาคการเกษตรและดึงดูดให้คนในภาคเกษตรกรรมเปลี่ยนแปลงตนเองมาสู่การทำงานนอกภาคการเกษตรมากขึ้น ซึ่งช่องทางที่คนกลุ่มนี้เข้ามาได้มากที่สุด คือ ภาคการผลิตที่อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์เรียกว่าการผลิตภาคไม่เป็นทางการ การขยายตัวของการผลิตภาคไม่เป็นทางการได้เชื่อมต่อและเปลี่ยนแปลงลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างเมืองกับชนบทไปอย่างสิ้นเชิง คนในพื้นที่ชนบทได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของพื้นที่เมือง ความเป็นเมืองและชนบทมีความละลายและพร่ามัวไม่ชัดเจนอีกต่อไป รายได้จากการผลิตไม่เป็นทางการกลายมาเป็นหลักในการดำรงชีวิตแทนการทำนาหรือทำเกษตรกรรมรูปแบบอื่นๆ การขยายตัวของภาคการผลิตไม่เป็นทางการนี้ เป็นการสร้างสรรค์ที่มีความสำคัญอันเกิดขึ้นโดยธรรมชาติของกลุ่มคนที่ไม่ได้รับโอกาสต่างๆจากรัฐ การสร้างสรรค์ที่มุ่งเพียงเพื่อที่จะอยู่รอดให้ได้นี้กลายมาเป็นช่องทางที่สำคัญของคนจำนวนมากในสังคมไทย จากที่นักวิชาการคาดการณ์ไว้คนกลุ่มนี้มีอยู่ประมาณร้อยละ 65 ของกำลังแรงงานทั้งหมด (อรรถจักร์ สัตยานุรักษ์, กรุงเทพธุรกิจ, 2 เมษายน 2553: 10) ส่งผลให้คนส่วนใหญ่ในชนบทมีวิถีชีวิตที่ขึ้นอยู่กับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและนโยบายของรัฐบาล ในแบบที่ไม่ต่างจากวิถีชีวิตของชนชั้นกลางเก่าในเมือง (อภิชาติ สถิตนิรามัย, ประชาชาติธุรกิจ, 14 กันยายน 2552: 34)

ลักษณะร่วมของชนชั้นกลางระดับล่างหรือผู้ผลิตในภาคการผลิตที่ไม่เป็นทางการนี้ อภิชาติ สถิตนิรามัยได้อธิบายไว้ซึ่งผู้วิจัยเห็นด้วยว่า เป็นผู้ที่มีเงินออมน้อยหรือไม่พอเพียง ดังนั้นความผันผวนของภาวะเศรษฐกิจมหภาคจึงมีผลโดยตรงต่อความอยู่ดีกินดีของคนกลุ่มนี้อาจกล่าวได้ว่าคนกลุ่มนี้มีชีวิตที่ขาดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ดังนั้นนโยบายที่ถูกเรียกว่า "ประชานิยม" ของรัฐบาลภายใต้การนำของพ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร อาทิเช่น 30 บาทรักษาโรค เบี้ยยังชีพคนชรา กองทุนหมู่บ้าน การรับจำนำพืชผล จึงทำให้คนกลุ่มนี้นิยมชมชอบเนื่องจากสอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจของพวกเขาโดยตรง และการที่ครอบครัวย้ายมาอยู่ในชนบทมากกว่าสองในสามของครอบครัวมีแหล่งรายได้หลักอยู่นอกภาคเกษตรนั้นยืนยันว่าความสัมพันธ์ทางสังคมที่รองรับวิถี

ชีวิตของชาวชนบทต้องเปลี่ยนตามไปด้วย เมื่อรายได้ส่วนใหญ่มาจากนอกภาคเกษตร อย่างน้อยก็หมายความว่า แหล่งเงินได้ของชาวชนบทมีหลายแหล่งมากขึ้นรวมทั้งแหล่งเงินกู้ในระบบด้วย เช่น กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ดังนั้น ชาวชนบทจึงพึ่งพิงผู้อุปถัมภ์ในภาคการเกษตรน้อยลง หรือกล่าวได้ว่านโยบายประชานิยมทำหน้าที่แทนผู้อุปถัมภ์ดั้งเดิม ชาวชนบทส่วนใหญ่จึงกลายเป็นเสรีชนที่หลุดออกจากเครือข่ายอุปถัมภ์แบบเดิมรวมทั้งหวั่นไหวด้วย รัฐบาลพ.ต.ท.ดร.ทักษิณเป็นรัฐบาลแรกที่สร้างนโยบายที่กินได้จึงเป็นครั้งแรกในประวัติศาสตร์การเลือกตั้งที่คะแนนเสียงของคนเหล่านี้มีความหมายในทางการเมือง (อภิชาติ สถิตนิรามัย, ประชาชาติธุรกิจ, 3-5 พฤษภาคม 2553: 30) นอกจากนี้ยังมีนโยบาย อาทิเช่น หมู่บ้านเอื้ออาทร และ 30 บาทรักษาทุกโรคซึ่งผู้ที่มีรายได้น้อยจะได้รับการยกเว้นค่าบริการ ซึ่งเป็นประโยชน์แก่คนจนในชนบทและคนจนเมืองอีกด้วย

อย่างไรก็ตามการดำเนินนโยบายอื่น ๆ ในอีกด้านหนึ่งของรัฐบาลพรรคไทยรักไทยภายใต้การนำของพ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้สร้างความไม่พอใจให้แก่กลุ่มคนอีกจำนวนมากเช่นกัน อาทิเช่น นโยบายการแปรรูปรัฐวิสาหกิจ นโยบายเกี่ยวกับกองทุนประกันสังคม เป็นต้น ได้สร้างความไม่พอใจให้แก่กลุ่มคนที่เรียกอย่างหลวมๆว่า “ชนชั้นกลางเก่า” อีกทั้งการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจที่เอื้อต่อกลุ่มทุนบางกลุ่มเท่านั้น ซึ่งแน่นอนว่าส่งผลกระทบต่อนายทุนกลุ่มอื่นๆด้วย ตลอดถึงการควบคุมกลไกรัฐทั้งทหารและระบบราชการ จากนโยบายอาทิเช่น ผู้ว่าราชการแบบซีไอโอ การยกเลิกศอ.บต. เป็นต้น นำไปสู่การเกิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมขึ้นมาต่อต้านรัฐบาลในเวลาต่อมา

การเคลื่อนไหวต่อต้านรัฐบาลพรรคไทยรักไทยจนเป็นขบวนการเคลื่อนไหวขนาดใหญ่ที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองอย่างใหญ่หลวงในเวลาต่อมานั้น เริ่มจากการจุดประกายความไม่พอใจของ สนิธ ลิ้มทองกุล แล้วขยายประเด็นความไม่พอใจของตนเองผ่านรายการเมืองไทยรายสัปดาห์ เมื่อถูกรัฐบาลสั่งยุติการออกอากาศจึงออกมาเคลื่อนไหวบนท้องถนนผ่านรายการเมืองไทยรายสัปดาห์สัปดาห์ ต่อมาเมื่อเกิดกรณีการขายหุ้นให้เทมาเส็กโดยบริษัทที่ครอบครองนายกรัฐมนตรีนพ.พ.ดร.ทักษิณเป็นเจ้าของกิจการ จึงเป็นประเด็นปลุกกระแสชาตินิยมให้ชนชั้นกลางเก่าที่ไม่พอใจรัฐบาลชุดนี้มาก่อนแล้วออกมาเคลื่อนไหว ซึ่งสนธิ ลิ้มทองกุลสามารถผนึกกำลังกับแกนนำภาคประชาชนส่วนหนึ่งโดยเฉพาะที่อยู่ในขบวนการแรงงานให้เข้ามาร่วมเคลื่อนไหวขับไล่รัฐบาลร่วมกันได้ กลายเป็น “กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย” เคลื่อนไหวมาจนถึงระดับที่ขบวนการมีข้อเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีที่มาจากการพระราชทานตามรัฐธรรมนูญมาตรา 7 อันนำไปสู่การเกิดรัฐประหารโดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) นำโดย พล.อ.สนธิ บุญยรัตกลิน

การเกิดรัฐประหารในวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ได้ทำลายพรรคการเมืองและนักการเมืองสังกัดพรรคไทยรักไทยที่ริเริ่มนโยบายที่เรียกขานกันจากฝ่ายที่สนับสนุนและคัดค้านว่า "ประชานิยม" ซึ่งโดยรูปธรรมเป็นผลประโยชน์ของ "ชนชั้นกลางใหม่" หรือ "ผู้ผลิตในภาคการผลิตที่ไม่เป็นทางการ" ดังได้กล่าวแล้วข้างต้น กลุ่มคนเหล่านี้เองที่เป็นฐานพลังหลักของขบวนการคนเสื้อแดงในเวลาต่อมา ซึ่งมีนักวิชาการได้วิเคราะห์ไว้ว่าคนเสื้อแดงนั้นไม่ใช่กลุ่มคนที่ยากจนที่สุดของสังคมในแง่อาชีพ คนเสื้อแดงส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการอิสระรายย่อย ได้แก่ แม่ค้าแผงลอยตลาดนัด คนขับรถแท็กซี่ มอเตอร์ไซด์รับจ้าง รวมทั้งเกษตรกรที่ผลิตเพื่อตลาด กรรมกรในโรงงานหรือกรรมกรระดับคอปกน้ำเงิน เป็นต้น (อภิชาติ สถิตนิรามัย, ประชาชาติธุรกิจ, 3-5 พฤษภาคม 2553: 30) ซึ่งจะเห็นได้ว่าการเกิดรัฐประหาร และรัฐธรรมนูญฉบับปีพุทธศักราช 2550 ที่เป็นผลผลิตจากคณะรัฐประหารเป็นการตัดสิทธิทางการเมืองของคนเสื้อแดงโดยตรง (อภิชาติ สถิตนิรามัย, ประชาชาติธุรกิจ, 3-5 พฤษภาคม 2553: 30)

นอกจากนั้นการเกิดรัฐประหารในวันที่ 19 กันยายนยังสร้างความไม่พอใจให้กับกลุ่มนักกิจกรรมและประชาชนผู้รักประชาธิปไตยจำนวนหนึ่งด้วย ซึ่งแสดงออกมาในลักษณะปัจเจกชนและขบวนการเคลื่อนไหว ในส่วนของขบวนการเคลื่อนไหวได้มีการรวมตัวกันกลุ่มนักกิจกรรมและประชาชนโดยมีประเด็นร่วมที่ไม่พอใจการทำรัฐประหารได้ จนต่อมาฝ่ายนักการเมืองสังกัดพรรคไทยรักไทยปรากฏตัวขึ้นบนท้องถนนใช้ชื่อว่ากลุ่มพีทีวี ซึ่งมีทั้งความพร้อมด้านทรัพยากรในการจัดการและการระดมผู้คน จึงเกิดการประสานความร่วมมือกันระหว่างกลุ่มต่างๆ เกิดเป็นแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ (นปก.) ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2550 โดยมีเป้าหมายเฉพาะหน้าร่วม คือ ขับไล่คณะรัฐประหารและผลผลิตของคณะรัฐประหาร ซึ่งแต่ละกลุ่มภายในนปก. รวมตัวกันอย่างหลวมๆ มีความเป็นอิสระต่อกัน การเคลื่อนไหวมีทั้งร่วมมือและเมื่อมีประเด็นที่เห็นต่างก็ไม่เข้าร่วม โดยช่วงเวลานี้ผู้เข้าร่วมชุมนุมมีไม่มากเนื่องจากสถานการณ์ทางการเมืองที่รัฐบาลเป็นเผด็จการ มีกฎอัยการศึกบังคับใช้ในหลายพื้นที่ และมีการโฆษณาชวนเชื่อทางการเมืองและการสร้างวาทกรรมต่างๆ เพื่อไม่ให้มีการออกมาเคลื่อนไหวทางการเมือง ประกอบด้วยจนต่อมาเปลี่ยนเป็นแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ในเดือนกันยายน พ.ศ. 2550 ตามสถานการณ์ทางการเมืองที่เปลี่ยนไป แต่ นปช. นั้นไม่ได้มีแนวทางการเคลื่อนไหวและผู้ปฏิบัติงานที่ชัดเจนแต่ประการใดหรืออาจกล่าวได้ว่ามีเพียงชื่อนั่น

เมื่อคณะรัฐประหารจัดให้มีการเลือกตั้งปรากฏว่าพรรคพลังประชาชนซึ่งก็คือพรรคไทยรักไทยเดิมที่ถูกยุบไป ได้รับชัยชนะนำไปสู่การจัดตั้งรัฐบาลได้สำเร็จในเดือนมกราคม พ.ศ. 2551 โดยมีสมัคร สุนทรเวชดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แกนนำฝ่ายการเมืองได้เข้าไปมีบทบาทในสภา แกนนำที่เหลือได้แก่ เหวง โตจิราการ จรัส ดิษฐาอภัย สมบัติ บุญงามอนงค์ เป็น

ต้น ก็ยังคงผลักดันประเด็นที่ตนสนใจอย่างอิสระแต่รับรู้กันภายใต้ชื่อ นปช. ซึ่งประเด็นที่ปรากฏชัดคือการเรียกร้องให้มีการนำรัฐธรรมนูญปีพุทธศักราช 2540 ที่บังคับใช้ก่อนการเกิดรัฐประหารกลับมา ทำให้ฝ่ายพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยซึ่งไม่พอใจรัฐบาลสมัคร สุนทรเวชโดยอ้างว่าเป็นรัฐบาลภายใต้การนำของพ.ต.ท.ดร.ทักษิณที่กลับคืนสู่อำนาจได้ จึงใช้ข้ออ้างออกมาเคลื่อนไหวและนำไปสู่ปฏิบัติการทางการเมืองต่างๆ อาทิเช่น ยึดทำเนียบรัฐบาล ยึดสถานีโทรทัศน์ จนกระทั่งยึดสนามบินสุวรรณภูมิในที่สุด ซึ่งระหว่างการเคลื่อนไหวรัฐบาลไม่สามารถจัดการควบคุมกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยให้ปฏิบัติตามกรอบกฎหมายได้ ทั้งยังมีกลไกรัฐอื่นๆออกมาเคลื่อนไหวสอดรับกับปฏิบัติการทางการเมืองดังกล่าว อาทิเช่น ศาลรัฐธรรมนูญตัดสินให้สมัคร สุนทรเวชพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีจากรายการชมไปบ่นไป การที่ผู้นำเหล่าทัพออกมาปรากฏตัวหน้าจอโทรทัศน์เสนอให้สมชาย วงศ์สวัสดิ์ นายกรัฐมนตรีคนถัดมาลาออก เป็นต้น ทำให้เกิดความไม่พอใจแก่ประชาชนและกลุ่มพลังอื่นๆ ซึ่ง นปช. ในขณะนั้นก็ออกมาเคลื่อนไหวปกป้องรัฐบาลด้วย แต่ไม่ส่งผลสะท้อนมากนัก จนกระทั่งเกิดรายการความจริงวันนี้

รายการความจริงวันนี้ที่ดำเนินรายการโดย"สามเกลอ" ซึ่งประกอบด้วย วีระ มุสิกพงศ์ จตุพร พรหมพันธุ์ และณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ ได้ส่งผลในการดึงดูดประชาชนและกลุ่มคนที่ประสบกับความคับแค้นจากปฏิบัติการทางการเมืองกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยอยู่ก่อนแล้ว โดยที่รัฐบาลไม่สามารถจัดการให้เกิดความสงบเรียบร้อยได้ อีกทั้งกลไกรัฐอีกส่วนหนึ่งดังกล่าวข้างต้นให้การสนับสนุน ประกอบกับการได้รับชุดข้อมูลข่าวสารจากรายการความจริงวันนี้เพิ่มเข้าไป ประกอบกับกลุ่มคนจำนวนมากนี้ชื่นชมรัฐบาลภายใต้การนำของพ.ต.ท.ดร.ทักษิณอยู่ก่อนแล้ว จึงออกมาปรากฏตัวเป็นผู้ชุมนุมในเวทีรายการความจริงวันนี้สัญจรและรู้จักกันในนาม"คนเสื้อแดง"อย่างเป็นทางการในเวลานี้ ซึ่งผู้เข้าร่วมชุมนุมนั้นเกิดจากการรวมตัวของกลุ่มย่อยต่างๆผ่านวิทยุชุมชน อาทิเช่น ในจังหวัดอุบลราชธานีผ่านคลื่นวิทยุของดีเจสาวผ่องโขง ดังที่ได้นำเสนอไปในบทที่ 3 เป็นต้น รวมทั้งกลุ่มนักการเมืองท้องถิ่น และอื่นๆจำนวนมาก เนื่องมาจากบทบาทการนำของฝ่ายนักการเมืองที่มีสามเกลอที่มีบทบาทหลัก เพราะเป็นตัวแทนของประชาชนในฐานะนักการเมืองและพรรคการเมืองที่ผ่านการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย ทั้งได้รับการยอมรับในวงกว้างจากบทบาทพิธีกรรายการความจริงวันนี้ ประกอบกับความพร้อมในด้านทรัพยากรในการจัดการชุมนุมอีกด้วย

การปรากฏตัวของขบวนการคนเสื้อแดงอย่างเป็นทางการในช่วงเวลานี้ ที่นำโดยทีมงานความจริงวันนี้ยังได้เริ่มเชื่อมโยงประเด็นจากสถานการณ์ทางการเมืองที่ไม่เป็นธรรมยัดเยียดผู้คนทั่วไปให้เข้าร่วมการชุมนุมได้มากขึ้นด้วยซึ่งจะเห็นได้จากปริมาณผู้ร่วมชุมนุมกับรายการ

ความจริงวันนี้สัญญาณที่เริ่มในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2551 โดยการชุมนุมจะเริ่มจากประเด็นที่แสดงนัยยะว่าต้องการหยั่งกระแสผู้ที่ไม่พอใจปฏิบัติการทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยให้ออกมาแสดงพลังร่วมกัน ซึ่งระหว่างนี้ได้มีการชูประเด็นการต้านรัฐประหารและอื่นๆ ประเด็นการเคลื่อนไหวจึงเริ่มมีการยกระดับข้อเรียกร้องภายในขบวนการโดยเชื่อมโยงผลประโยชน์ส่วนบุคคลที่เรียกร้องรัฐบาลที่ตนขึ้นชอบจากช่วงหลังรัฐประหารและการรณรงค์ไม่รับร่างรัฐธรรมนูญปีพุทธศักราช 2550 พัฒนามาสู่ระดับอุดมการณ์ทางการเมืองผ่านสถานการณ์การต่อสู้ซึ่งสามารถยึดโยงผู้คนให้เห็นอกเห็นใจและเข้าร่วมต่อสู้ได้มากขึ้นออกสู่สาธารณชนอย่างเป็นทางการ และปัจจัยหลักอีกประการหนึ่งนั้นมาจากสถานการณ์ที่ประชาชนต้องประสบซึ่งเป็นประสบการณ์ตรงที่ไม่พอใจการเคลื่อนไหวของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ที่รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งถูกกระทำจากกลไกรัฐอื่นๆ ที่ส่วนใหญ่มาจากการแต่งตั้งอาทิเช่น ศาล องค์กรอิสระ ทหาร เป็นต้นอย่างไม่เป็นธรรมซ้ำแล้วซ้ำเล่าตั้งแต่หลังรัฐประหารเป็นต้นมา¹ อันส่งผลเป็นข้อเรียกร้องในการโค่นล้มระบอบอำมาตยาธิปไตยในการชุมนุมเดือนเมษายน พ.ศ. 2552 จนกระทั่งพัฒนามาถึงนปช.แดงทั้งแผ่นดินและระบุให้ประเด็นการโค่นล้มระบอบอำมาตยาธิปไตยเป็นเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ในเวลาต่อมา

ต่อมาในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2551 รัฐบาลภายใต้การนำของอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ขึ้นสู่อำนาจอันเป็นผลจากปฏิบัติการทางการเมืองของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย ด้วยเป็นส่วนสำคัญ โดยมีกลไกรัฐ ได้แก่ ตุลาการและกองทัพเข้ามาหนุนเสริม และนักการเมือง ได้แก่ กลุ่มเพื่อนเนวินที่เปลี่ยนชั่วคราวทางการเมืองเป็นปัจจัยชี้ขาด ได้เกิดปรากฏการณ์ที่กลุ่มคนที่ไม่พอใจอดีตนายกรัฐมนตรีจำนวนมากที่ตื่นตัวทางการเมืองออกมาเคลื่อนไหวต่อต้านฝ่ายรัฐบาลและผู้สนับสนุนรัฐบาลโดยเฉพาะกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยแบบเป็นไปเองตามจังหวัดต่างๆ อาทิเช่น การปาไข่ แก่นำนปช. ซึ่งทั้งฝ่ายการเมืองที่เพิ่งเสียอำนาจไปจากการเปลี่ยนรัฐบาลกับฝ่ายประชาชนเดิมก็ผลึกกำลังกันจัดการเคลื่อนไหวขับไล่รัฐบาลและเริ่มยึดโยงปรากฏการณ์เป็นไปเองของผู้ชุมนุมคนเสื้อแดงโดยแถลงผ่านสื่อ อีกทั้งหิบบกประเด็นได้แก่ ประชาธิปไตย ความยุติธรรม สองมาตรฐาน เป็นต้น นำมาอภิปรายทำให้เด่นชัดมากยิ่งขึ้น แล้วจัดกิจกรรมปราศรัยสัญญาณไปตามต่างจังหวัดและการจัดชุมนุมในลักษณะพบปะสังสรรค์ระดมทุน โดย การจัดโต๊ะจีน เป็นต้น ซึ่งมีทั้งจัดขึ้นจากส่วนกลางและกลุ่มต่าง ๆ จัดขึ้นเอง จนถึงการประชุมใหญ่ระดมพลสามแสนคนเพื่อเป้าหมายโค่นล้มระบอบอำมาตยาธิปไตยช่วงปลาย

¹ สมศักดิ์ เจียมธีรสกุลได้ตั้งข้อสังเกตว่านักวิชาการจำนวนหนึ่งเริ่มหันมาสนับสนุนขบวนการในช่วงการเคลื่อนไหวของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย โดยเฉพาะช่วงหลังเหตุการณ์วันที่ 7 ตุลาคมที่ทางกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยบุกรัฐสภา (สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล, www.facebook.com, 19 มิถุนายน 2553: ออนไลน์)

เดือนมีนาคมถึงต้นเดือนเมษายน พ.ศ. 2552 ซึ่งต้องยุติการชุมนุมเนื่องจากรัฐบาลใช้กำลังเข้าสลายการชุมนุมจนแกนนำต้องประกาศยุติการชุมนุมในที่สุด

การถูกปราบปรามเดือนเมษายน พ.ศ. 2552 เป็นผลจากรูปแบบองค์กรที่สะท้อนปัญหาการนำโดยการตัดสินใจอยู่ที่แกนนำส่วนน้อยที่มีบทบาทมากในขบวนการคือทีมสามเกลอเป็นหลัก แกนนำมีความสัมพันธ์กันภายในองค์กรนำแบบหลวมๆ ผูกพันกันด้วยความสัมพันธ์ส่วนตัวจากการเคลื่อนไหวร่วมกันมาตั้งแต่หลังรัฐประหาร นอกจากนี้การเคลื่อนไหวครั้งนี้มีเป้าหมายไม่สอดคล้องกับยุทธวิธีที่เลือกใช้ ซึ่งการชุมนุมเดือนเมษายน พ.ศ. 2552 นปช.มีเป้าหมายที่ถูกกำหนดขึ้นภายหลังการเคลื่อนไหวว่าโค่นล้มระบอบอำมาตยาธิปไตยซึ่งเป็นการเปลี่ยนโครงสร้างกลไกอำนาจรัฐและความสัมพันธ์เชิงอำนาจขนาดใหญ่ แต่ยุทธวิธีที่ใช้คือการระดมผู้คนจำนวนมากมายึดพื้นที่กดดันเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว ซึ่งการประเมินฝ่ายตรงข้ามไม่สอดคล้องกับความเป็นจริง การตัดสินใจของแกนนำเป็นไปตามสถานการณ์เฉพาะหน้าขาดการวางแผนระยะยาว อีกทั้งด้านผู้ชุมนุมทั้งที่สังกัดกลุ่มและปัจเจกชนก็มีความเป็นอิสระสูง โดยเข้าร่วมชุมนุมด้วยความสมัครใจ ซึ่งบางครั้งตัดสินใจกระทำการอย่างอิสระ ผูกพันกับแกนนำจากความไว้วางใจและคุ้นเคยกันผ่านการต่อสู้ร่วมกัน ทั้งนี้เกิดจากกระบวนการเรียนรู้และประสบการณ์ในการเคลื่อนไหวร่วมกันทั้งแกนนำเองและผู้ชุมนุมยังมีน้อย

อย่างไรก็ตาม หลังจากนั้นขบวนการโดยรวมก็ฟื้นตัวได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองสูงและมีการรวมตัวเป็นกลุ่มก้อนของตนอยู่ก่อนแล้ว ประกอบกับรัฐบาลไม่ได้มีมาตรการในการจัดการกับผู้ชุมนุมอย่างเข้มงวดมากนัก จึงปรากฏว่ามีกิจกรรมการเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาทั้งที่เป็นอิสระและนำโดยแกนนำ นปช. จนถึงการประกาศถวายฎีกาขอพระราชทานอภัยโทษให้แก่พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ช่วงปลายเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2552 นำโดยวีระ มุสิกพงศ์ ซึ่งเหตุการณ์นี้ทำให้เกิดความขัดแย้งภายในหมู่แกนนำ นปช.จนถึงขั้นที่แกนนำต้องหยิบยกขึ้นมาหารือและหาทางออกร่วมกัน

5.2.2 ด้านแนวคิดและอุดมการณ์ภายในขบวนการ²

การพิจารณาแนวคิดและอุดมการณ์ในฐานะกระบวนการสร้างความหมายเพื่อยึดโยงผู้คนให้รู้สึกร่วมและเข้าร่วมการต่อสู้กับขบวนการ ซึ่งประเด็นนี้ไม่ใช่ประเด็นหลักในการศึกษาวิจัย แต่ผู้วิจัยเพียงต้องการทำให้มองเห็นภาพของนปช.แดงทั้งแผ่นดินชัดเจนขึ้นเท่านั้น ซึ่งจากการเคลื่อนไหวตั้งแต่หลังวันที่ 19 กันยายน พ.ศ.2549 ที่เป็นการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านการทำ

² ขอขอบพระคุณ วันเฉลิม เปรมปลื้ม ที่ให้ข้อคิดและเสนอแนะในประเด็นนี้

รัฐประหารในช่วงเวลานั้น อุดมการณ์ทางการเมืองเพื่อยึดโยงผู้คนให้เข้ามาเห็นอกเห็นใจและเข้าร่วมขบวนการ เริ่มตั้งแต่การอธิบายปัญหาทางการเมืองของการรัฐประหารและปัญหาสังคมไทย จากกลุ่มคนวันเสาร์ไม่เอาเผด็จการเป็นหลักว่า เกิดจาก "ระบอบเปรมาธิปไตย" ที่ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์เป็นต้นตอของปัญหาการเมืองไทยทั้งปวง ซึ่งถือเป็นเรื่องใหม่ของสังคมไทยในการวิพากษ์วิจารณ์ประธานองคมนตรี จนต่อมาขยายผลออกสู่สาธารณชนอย่างกว้างขวาง ต่อมานักกิจกรรมและปัญญาชนภายในขบวนการได้พยายามอธิบายยกระดับขึ้นว่าเป็นปัญหาเชิงโครงสร้าง คือ "ระบอบอำมาตยาธิปไตย" ที่ครอบงำสังคมไทยอยู่ มีกองทัพเป็นผู้อยู่เบื้องหลังเป็นปัญหาหลักปรากฏชัดจากช่วงการก่อตั้งแนวร่วมประชาชนต่อต้านเผด็จการ (นปช.) แต่ก็ยังมีการอธิบายโจมตีบุคคล และผู้เข้าร่วมก็เข้าใจปัญหาแบบยึดติดกับตัวบุคคลอยู่มากเรื่อยมาถึงช่วงการเคลื่อนไหวของ นปค. และ นปช. ช่วงพ.ศ. 2550 ด้วย แต่หลังการเลือกตั้งวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2550 เมื่อกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยออกมาเคลื่อนไหวขับไล่รัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง โดยมีองค์กรต่างๆ อาทิเช่น องค์กรอิสระ ตุลาการ หรือกองทัพ มีท่าทีที่สนับสนุนหรือแก้ไขปัญหาดำเนินการเรียกร้องของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย อาทิเช่น การเรียกร้องตุลาการภิวัตน์ เป็นต้น ทำให้ภาพระบอบอำมาตยาธิปไตยชัดเจนมากขึ้นไปกว่าปัญหาเฉพาะ พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ แต่มีฐานะเป็นกลุ่มหรือเครือข่ายชนชั้นนำที่ผนึกกำลังกันเพื่อขัดขวางพัฒนาการประชาธิปไตยที่อำนาจมาจากประชาชน ส่งผลให้ถูก นปช. ยกเป็นยุทธศาสตร์ในการเคลื่อนไหวใหญ่เดือนเมษายน พ.ศ. 2552 และเริ่มมีการผลิตวาทกรรมไพร่-อำมาตย์ ปรากฏในขบวนการบ้างแล้ว

จนกระทั่งต่อมาเมื่อปรับเปลี่ยนมาเป็น นปช. แดงทั้งแผ่นดินขึ้นตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2552 องค์กร นปช. แดงทั้งแผ่นดินได้ทำหน้าที่ยกระดับอย่างชัดเจนผ่านแนวนโยบาย เป้าหมาย ยุทธศาสตร์การเคลื่อนไหว โดยใช้วาทกรรมว่าต้องการเรียกร้อง "รัฐไทยใหม่" ที่อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทยอย่างแท้จริงโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขซึ่งเป็นสังคมไทยหลังระบอบอำมาตยาธิปไตย หรือพูดได้ว่าเสนอรูปแบบการปกครองสังคมการเมืองแบบใหม่หลังการต่อสู้หรือเป้าหมายการต่อสู้ที่จะไปให้ถึงซึ่งเป็นการอธิบายเชิงโครงสร้างขนาดใหญ่³ นั่นเอง โดยจะต้องโค่นล้มระบอบอำมาตยาธิปไตยก่อน จึงจะเกิดสังคมที่ให้อำนาจที่แท้จริง

³ ซึ่งมีความสอดคล้องเชื่อมโยงกับข้อสังเกตของ นิธิ เอียวศรีวงศ์ ที่ได้กล่าวไว้ว่า "เราอาจมองความแตกต่างระหว่างการจลาจลเมื่อครั้ง "สงกรานต์เลือด" และครั้งนี้ได้อย่างหนึ่งก็ได้ว่า ในช่วงสงกรานต์เลือด "รัฐ" ในทัศนะของ นปช. ถูกปล้นไป เพราะชนชั้นนำไม่กี่กลุ่มสมคบกันตั้งรัฐบาลขึ้นในค่ายทหาร ฉะนั้น จึงต้องต่อสู้กับชนชั้นนำกลุ่มที่กำลังถืออำนาจอยู่ แต่ในการจลาจลครั้งนี้ ดูเหมือนทัศนะของ นปช. จะชัดเจนขึ้นว่า ชนชั้นนำที่แย่งเอาอำนาจอธิปไตยของไพร่ไปนั้น ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงไม่กี่กลุ่มเท่านั้น แต่ประกอบกันขึ้นเป็นโครงสร้างมหาที่ครอบงำรัฐและสังคมไว้อย่างหนาแน่น

เป็นของประชาชนโดยปราศจากการแทรกแซงจากกลุ่มชนชั้นนำที่ถูกเรียกว่า "กลุ่มอำมาตย์" โดยขีดเส้นใต้การต่อสู้ คือ องค์มนตรีที่เป็นยอดสุดของกลุ่มอำมาตย์ลงมา การไม่ก้าวล่วงถึงสถาบันพระมหากษัตริย์พิจารณาจากการปราศรัยของแกนนำและเอกสารแนทางนโยบายที่เป็นทางการ⁴ สำหรับการชุมนุมใหญ่ที่เริ่มกลางเดือนมีนาคม พ.ศ. 2553 เป็นเพียงเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ระยะสั้นคือการยุบสภา ซึ่งการเคลื่อนไหวในครั้งนี้ก็มีการยึดโยงผู้ถูกกดขี่ทั้งมวลภายใต้รัฐไทยเก่าที่ระบอบอำมาตยาธิปไตยครอบงำอยู่ไม่ว่าชนชั้นใดเข้ามาอยู่ภายใต้วาทกรรม "ไพร่" โดยมีศัตรูหรือฝ่ายตรงข้ามเป็น "อำมาตย์" การเคลื่อนไหวในครั้งนี้เพื่อโค่นล้มรัฐบาลของระบอบอำมาตยาธิปไตยแล้วคืนอำนาจให้ประชาชนผ่านวิธีการยุบสภา

เพราะฉะนั้น "ระบอบอำมาตยาธิปไตย" ในความหมายของนปช.แดงทั้งแผ่นดินนั้น จึงหมายถึงการสร้างศัตรูคู่ตรงข้ามที่เป็นตัวขัดขวางพัฒนาการประชาธิปไตยที่อำนาจธิปไตยเป็นของประชาชน เพื่อยึดโยงผู้คนจำนวนมากโดยไม่สังกัดชนชั้นที่รู้สึกถึงการถูกกดขี่หรือกดทับจากโครงสร้างทางการเมืองที่ดำรงอยู่ ซึ่งถูกให้นิยามว่า "ระบอบอำมาตยาธิปไตย" ครอบงำอยู่นั้นให้เข้ามาร่วมต่อสู้เปลี่ยนแปลงสังคม โดยความหมายของระบอบอำมาตยาธิปไตยของนปช.แดงทั้งแผ่นดินนั้นไม่ใช่ระบอบอำมาตยาธิปไตย (bureaucratic polity) ในความหมายของเฟรด ริกส์ (Fred Riggs, 1966) แต่ประการใดเป็นเพียงวาทกรรมที่สร้างขึ้นเพื่อใช้ในการเคลื่อนไหวต่อสู้เท่านั้น และความหมายของ "ไพร่" จึงเป็นการสร้างความหมายในฐานะประชาชนผู้ถูกกดขี่จากโครงสร้างทางการเมืองที่ถูกครอบงำโดย "กลุ่มอำมาตย์" ซึ่งหมายถึงชนชั้นนำของสังคมกลุ่มหนึ่งที่ขัดขวางพัฒนาการประชาธิปไตย ทำให้เกิดความสองมาตรฐานและอยู่เบื้องหลังความอยุติธรรมตลอดระยะเวลา 4-5 ปีหลังรัฐประหารเป็นต้นมา ไม่ใช่ไพร่ในความหมายตามทฤษฎีชนชั้นแบบมาร์กซิสต์ (ซิโรตม์ คล้ามไพบูลย์, ประชาไท, 22 มีนาคม 2553: ออนไลน์)

5.3 การเกิดแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการ (นปช.) แดงทั้งแผ่นดิน : การปรับเปลี่ยนองค์กรและการกำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ให้สอดคล้องกับสถานการณ์

จากการประกาศถวายฎีกาที่นำไปสู่ความขัดแย้งในหมู่แกนนำจนทำให้เกิดการแยกตัวไปตั้งองค์กรใหม่ของแกนนำส่วนหนึ่ง คือ แดงสยาม ประกอบกับบทเรียนการเคลื่อนไหวที่ผิดพลาดในอดีตจากเหตุการณ์ เมษายน พ.ศ. 2552 ที่ผ่านมามีทั้งด้านยุทธศาสตร์-ยุทธวิธี และการ

พวกเขามองเห็นที่เชื่อมต่องานอย่างสลับซับซ้อนระหว่างรัฐบาลอภิสิทธิ์ กับทุน ระบบราชการ สื่อ ชนชั้นนำทางปัญญา วิชาการ วัฒนธรรมและจารีต อีกหลายกลุ่มหลายเหล่า พูดอีกอย่างหนึ่งก็คือ มีสังคมที่มาที่อยู่เบื้องหลังรัฐบาลอภิสิทธิ์ ไม่ใช่เพียงอำนาจของเหล่าทัพและ "อำมาตย์" เท่านั้นที่ผลักดันและหนุนหลังรัฐบาลนี้อยู่ " (นิธิ เอียวศรีวงศ์, มติชน, 24 พฤษภาคม 2553: 6)

⁴ ดูเพิ่มเติมที่ภาคผนวก ก.

วิเคราะห์สถานการณ์ของรัฐบาลและกลไกรัฐ ซึ่งเป็นผลจากปัจจัยภายในคือรูปแบบองค์กรแบบเดิมที่ไม่สอดคล้องกับสถานการณ์ทางการเมืองและไม่สามารถนำการต่อสู้ของประชาชนให้บรรลุข้อเรียกร้องได้ และที่สำคัญภาพพจน์ของขบวนการที่ยึดติดกับพ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตรมากเกินไปจนกลายเป็นข้อกล่าวหาว่านปช.สู้เพื่อคน ๆ เดียวซึ่งเกิดจากปัจจัยภายนอกคือฝ่ายตรงข้ามและสังคมภายนอกที่มีมุมมองต่อแกนนำและขบวนการ ฝ่ายแกนนำโดยเฉพาะฝ่ายนักการเมืองนำโดย"สามเกลอ"ที่มีทัศนคติมองว่าเป็นตัวแทนของพ.ต.ท.ดร.ทักษิณซึ่งเกี่ยวข้องกับข้อกล่าวหาดังกล่าวโดยตรง รวมทั้งข้อกล่าวหาว่าแกนนำเหล่านี้ออกมาต่อสู้จนร้ายด้วย โดยเดิมทีแกนนำกลุ่มนี้นิยมความสัมพันธ์ภายในองค์กรแบบหลวม ๆ มีอิสระต่อกันระหว่างกลุ่มย่อยต่างๆ เมื่อตกอยู่ภายใต้ภาวะการณ์ดังกล่าวจึงตกลงยินยอมพร้อมใจให้มีการปรับรูปแบบองค์กรที่มีลักษณะเป็นทางการเมืองมากขึ้น จึงมีการจัดทำแนวทางนโยบายเฉพาะหน้ายึดถือปฏิบัติร่วมกัน และมีข้อตกลงระหว่างแกนนำว่าใช้วิธีการนำรวมหมู่ โดยเปลี่ยนชื่อองค์กรจากแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) เป็นแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) แดงทั้งแผ่นดิน มี วีระ มุสิกพงศ์ เป็นประธาน ณัฐวุฒิ ใสยเกื้อ เป็นโฆษก นอกจากนั้นยังมีการกำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และอื่นๆตามมา

องค์กรแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) แดงทั้งแผ่นดิน มีเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ในการเคลื่อนไหวขององค์กรแบ่งเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะยาว คือ การโค่นล้มระบอบอำมาตยาธิปไตย ระยะกลาง คือ ยกเลิกรัฐธรรมนูญปีพุทธศักราช 2550 และผลผลิตของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งชาติ (คมช.) ระยะเฉพาะหน้า คือ การโค่นล้มรัฐบาลอำมาตยาธิปไตยล้มกระบวนการยุติธรรม โดยมียุทธศาสตร์เพื่อการบรรลุเป้าหมายที่เรียกว่า "เดินด้วย 2 ขา ทำงานด้วย 2 แขน ใน 4 เขตยุทธศาสตร์" กล่าวคือ 1. จัดตั้ง ยกกระโดด เคลื่อนไหวมวลชนในเขตชนบท เขตเมือง เขตกรุงเทพมหานคร และเขตต่างประเทศ 2. ประสานการเคลื่อนไหว การต่อสู้ของประชาชนเข้ากับการต่อสู้ของการเมืองในระบบ 3. ยึดกุมมวลชนพื้นฐานช่วงชิงชนชั้นกลาง รวมทั้งข้าราชการ ทหาร ตำรวจ พลเรือน นักธุรกิจ และผู้รักประชาธิปไตยรักความเป็นธรรมในวงการต่างๆ⁵ โดยการกำหนดยุทธวิธีต้องยึดกุมตามแนวทางนโยบาย 6 ข้อ ให้เป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับสถานการณ์ โดยใช้รูปแบบการนำรวมหมู่ ซึ่งทั้งหมดถูกบรรจุเป็นลายลักษณ์อักษรประกาศสู่สาธารณะชนอย่างเป็นทางการและมีการกำหนดเป็นหลักสูตรในโรงเรียนผู้ปฏิบัติงานนปช.แดงทั้งแผ่นดิน เป็นการแสดงออกถึงรูปแบบองค์กรในลักษณะที่เป็นทางการเมือง

⁵ ดูเพิ่มเติมในภาคผนวก ก.

สาเหตุที่ นปช.แดงทั้งแผ่นดิน มีเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางนโยบายขององค์กรในลักษณะดังกล่าว เนื่องมาจากปัจจัยภายนอกเป็นปัจจัยด้านหลักดังได้กล่าวไปแล้วส่วนหนึ่ง ซึ่งองค์กรต้องมีลักษณะที่สอดคล้องกับภารกิจทางการเมืองตามสถานการณ์ ซึ่งมีความจำเป็นที่จะต้องกำหนดรูปแบบขององค์กรให้มีลักษณะที่เป็นทางการ โดยเมื่อพิจารณาכלໂກຣູບຕ່າງໆ ของฝ่ายรัฐบาลก็จะทำให้เข้าใจเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางนโยบายของนปช.แดงทั้งแผ่นดินได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ สืบเนื่องจากการบริหารงานภายใต้การนำของพ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศด้วยนั้น แต่อีกด้านหนึ่งก็ทำให้เกิดความไม่พอใจแก่กลุ่มพลังทางสังคมจำนวนมาก รวมทั้งส่วนราชการ กลุ่มทุน กองทัพ แกนนำกลุ่มสี่เสือทั้งเหลืองและน้ำเงิน ฯลฯ โดยส่วนหนึ่งมีอิทธิพลต่อการร่างรัฐธรรมนูญปี พุทธศักราช 2550 และทั้งหมดมีอิทธิพลต่อการจัดตั้งและดำรงอยู่ของรัฐบาลอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ด้วย ซึ่งกลุ่มผู้ปกครองซึ่งมีส่วนได้ประโยชน์จากการรัฐประหารและอำนาจรัฐภายใต้การบริหารงานของรัฐบาลชุดนี้ ได้ผนึกกำลังกันอย่างแข็งแกร่งในสถานการณ์ต่างๆ อาทิเช่น ช่วงที่มีการเคลื่อนไหวของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย การขึ้นมามีอำนาจของรัฐบาลพรรคประชาธิปัตย์ การปราบปรามเดือนเมษายน พ.ศ. 2552 เป็นต้น ซึ่ง นปช.แดงทั้งแผ่นดินเรียกว่าคือ "กลุ่มอำมาตย์" โดยวิเคราะห์ว่าความขัดแย้งหลักของสังคม การเมืองไทยในปัจจุบัน คือ ความขัดแย้งในเชิงโครงสร้างทั้งด้านเศรษฐกิจและรูปแบบการเมืองการปกครองระหว่างผู้ปกครองกับผู้ถูกปกครอง อันหมายถึง ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มอำมาตย์โดยมีพล.อ.เปรม ติณสูลานนท์เป็นผู้นำกับฝ่ายประชาชนที่มี นปช.แดงทั้งแผ่นดินเป็นองค์กรนำนั่นเอง จึงนำไปสู่การกำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางนโยบายเพื่อใช้ในการต่อสู้ดังกล่าว สำหรับอิทธิพลจากปัจจัยภายในของนปช.แดงทั้งแผ่นดินเองต่อเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ และแนวทางนโยบายนั้น ส่วนหนึ่งมาจากแกนนำ คือ ธิดา ถาวรเศรษฐ ได้กลับเข้าร่วมเป็นแกนนำและมีส่วนผลักดันอยู่ด้วยซึ่งเป็นส่วนสำคัญอีกส่วนหนึ่ง

จากปัจจัยภายในและภายนอกดังกล่าวทำให้การเคลื่อนไหว นปช.แดงทั้งแผ่นดิน ในขณะที่มีการจัดการเคลื่อนไหวก็ได้พัฒนาองค์กร ปรับเปลี่ยนบทบาทแกนนำให้สอดคล้องกับสถานการณ์ไปพร้อมๆ กันด้วย โดยมีการจัดกิจกรรมที่ยึดตามแนวทางนโยบาย ซึ่งรูปแบบการบริหารจัดการนั้นเกิดขึ้นและปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ที่จำเป็นเป็นหลัก จนกระทั่งเข้าสู่การประกาศชุมนุมใหญ่ระดมพลหนึ่งล้านคนในเดือน มีนาคม พ.ศ. 2553 รวมระยะเวลาทั้งสิ้นประมาณ 8 เดือน หลังจากประกาศแนวทางนโยบายต่อสาธารณชนในต้นเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2552

การทำความเข้าใจลักษณะรูปแบบขององค์กรของ นปช.แดงทั้งแผ่นดิน จึงมีความจำเป็นที่จะต้องวิเคราะห์ผ่านปฏิบัติการทางการเมืองเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร โดยผ่านการพิจารณาปัจจัยภายในองค์กรระหว่างแกนนำ ผู้ร่วมชุมนุม ยุทธวิธีที่จะพิจารณาจากยุทธวิธีที่ปรากฏในสถานการณ์ต่างๆ เป็นหลัก เชื่อมโยงกับลักษณะแกนนำและผู้เข้าร่วมชุมนุม และปัจจัยภายนอกจากการปฏิสัมพันธ์กับผู้สนับสนุนขบวนการ รัฐบาล และฝ่ายตรงข้าม จากเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากการชุมนุมภายใต้การนำของนปช.แดงทั้งแผ่นดิน ที่เริ่มขึ้นในวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2553 จนกระทั่งสิ้นสุดลงด้วยการที่ฝ่ายรัฐบาลใช้กองกำลังเข้ายึดพื้นที่ชุมนุมในวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553

5.4 การพิจารณาลักษณะองค์กรแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการ(นปช.)แดงทั้งแผ่นดินจากปฏิบัติการทางการเมือง คือ การชุมนุมใหญ่ช่วงวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2553 ถึงวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553

การจัดการชุมนุมใหญ่ของ นปช.แดงทั้งแผ่นดินครั้งนี้ เป็นการเคลื่อนไหวกดดันเพื่อให้บรรลุข้อเรียกร้อง คือ ให้นายกรัฐมนตรียุบสภาคืนอำนาจให้ประชาชนเพื่อจัดการเลือกตั้งใหม่ ซึ่งเป็นเป้าหมายระยะเฉพาะหน้าของ นปช.แดงทั้งแผ่นดิน เป็นการปักหลักชุมนุมทางการเมืองที่ยืดเยื้อยาวนาน โดยใช้เวลาทั้งหมด 69 วันด้วยกัน ในการเคลื่อนไหวมีการปะทะประสานกับกลุ่มต่างๆ ทั้งภายในและภายนอกขบวนการ ซึ่งองค์ประกอบภายในได้แก่ แกนนำ ผู้ร่วมชุมนุม ส่วนองค์ประกอบภายนอก ได้แก่ รัฐบาล ฝ่ายต่อต้านขบวนการ และฝ่ายสนับสนุนขบวนการ ภายใต้สถานการณ์ต่างๆ โดยมีคู่ขัดแย้งหลัก คือ ขบวนการคนเสื้อแดงที่นำโดย นปช.แดงทั้งแผ่นดินกับฝ่ายรัฐบาล โดยต่างฝ่ายต่างพยายามปรับมาตรการและกำหนดยุทธวิธีมาตอบโต้กันในการต่อสู้ โดยแต่ละฝ่ายมีปฏิสัมพันธ์กับส่วนต่างๆ ในฝ่ายของตน เพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือและหนุนเสริมการเคลื่อนไหวจากฝ่ายสนับสนุนของตน นอกจากนั้นยังทำการช่วงชิงสาธารณชนซึ่งเป็นพื้นที่ตรงกลางให้มาเป็นพวก⁶ ซึ่งการวิเคราะห์ประเด็นต่างๆ เหล่านี้เพื่อให้เห็นมองเห็นลักษณะรูปแบบขององค์กรของ นปช.แดงทั้งแผ่นดินในฐานะองค์กรนำของขบวนการคนเสื้อแดงได้อย่างชัดเจนยิ่งขึ้น จะทำการอธิบายตามแผนภาพที่นำเสนอไปในบทนำหัวข้อ 5.1 มีรายละเอียดดังนี้

⁶ ซึ่งปัจจัยด้านสาธารณชนนั้น เป็นผลของปฏิบัติการทางการเมืองที่แต่ละฝ่ายพยายามช่วงชิงกันในสถานการณ์ต่างๆ ผู้วิจัยมองว่าไม่ใช่ปัจจัยที่มีอิทธิพลเป็นด้านหลักในสถานการณ์

5.4.1 ปัจจัยภายในองค์กรของนปช.แดงทั้งแผ่นดิน

ดังที่กล่าวไปแล้วว่าในที่นี้จะพิจารณาปัจจัยภายในจากยุทธวิธีอันเป็นปฏิบัติการทางการเมืองที่ปรากฏอย่างเป็นรูปธรรมเป็นหลัก ซึ่งยุทธวิธีและปฏิบัติการทางการเมืองเพื่อใช้ในการต่อสู้เพื่อให้บรรลุข้อเรียกร้องของขบวนการ ทำให้มองเห็นบทบาทของแกนนำและผู้เข้าร่วมชุมนุมด้วยในสถานการณ์ต่างๆ ด้วย เมื่อนำกรอบแนวคิดเรื่องยุทธวิธีมาช่วยในการพิจารณาสามารถแบ่งยุทธวิธีได้เป็น 3 ลักษณะ กล่าวคือ 1 ยุทธวิธีตามช่องทางระบบการเมืองปกติ (convention) 2 ยุทธวิธีทางขัดขวางทำลายระบบการเมืองปกติ (disruptive) 3 ยุทธวิธีการใช้ความรุนแรง (violence) เมื่อนำมาพิจารณายุทธวิธีที่ใช้ในการเคลื่อนไหวของนปช.แดงทั้งแผ่นดินในครั้งนี้นั้น พบว่ามีลักษณะเป็นยุทธวิธีทางขัดขวางทำลายระบบการเมืองปกติ (disruptive) เพื่อใช้เคลื่อนไหวกดดันให้บรรลุข้อเรียกร้องขององค์กรเป็นหลัก และปรากฏยุทธวิธีตามช่องทางระบบการเมืองปกติ (convention) ตามสถานการณ์ และเมื่อฝ่ายรัฐบาลตอบโต้จนถึงระดับหนึ่ง ซึ่งรัฐบาลมีความพยายามใช้ความรุนแรงกับฝ่ายผู้ชุมนุมมาตลอดได้ตัดสินใจใช้กองกำลังและปฏิบัติการด้วยความรุนแรงกับฝ่ายผู้ชุมนุมในช่วงท้ายการชุมนุม จึงเกิดยุทธวิธีที่เป็นไปเองนอกเหนือมติดองค์กรนปช.แดงทั้งแผ่นดินเป็นยุทธวิธีที่มีลักษณะใช้ความรุนแรง (violence) เพื่อป้องกันตนเองและตอบโต้ฝ่ายรัฐบาล

สำหรับยุทธวิธีที่มีลักษณะขัดขวางทำลายระบบปกติ (disruptive) ซึ่งเป็นยุทธวิธีหลักนั้น ในทางทฤษฎีสามารถแบ่งได้เป็น 2 ระดับ ระดับแรกเป็นปฏิบัติการแบบทำลายที่ไม่ผิดกฎหมาย ระดับที่สองเป็นปฏิบัติการแบบทำลายที่มีลักษณะผิดกฎหมาย แต่เมื่อพิจารณารัฐบาลในฐานะคู่ขัดแย้งกับขบวนการเคลื่อนไหวว่าผู้ที่บังคับใช้กฎหมาย ก็คือ ฝ่ายรัฐบาลและกลไกรัฐซึ่งมีทั้งด้านที่ชอบธรรมและการใช้ดุลยพินิจซึ่งมีโอกาสในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อดำรงอำนาจของตนไว้ การพิจารณาประเด็นยุทธวิธีกับการผิดกฎหมายหรือไม่นั้น จึงจะใช้พิจารณาในฐานะที่การกำหนดยุทธวิธีและปฏิบัติการทางการเมืองของขบวนการมีความสัมพันธ์ต่อการบังคับใช้กฎหมายที่ให้ความชอบธรรมกับรัฐบาลเพื่อนำไปสู่การปราบปรามหรือไม่ อันจะทำให้เกิดความเข้าใจปรากฏการณ์ได้ชัดเจนมากกว่า ในที่นี้จึงจะพิจารณาลักษณะของยุทธวิธีโดยอิงกับแนวทางนโยบายขององค์กร นปช.แดงทั้งแผ่นดินเป็นหลักเพื่อช่วยในการทำความเข้าใจความเป็นองค์กรของ นปช.แดงทั้งแผ่นดินได้ชัดเจนยิ่งขึ้นด้วย โดยสามารถอธิบายยุทธวิธีตามระดับความเข้มข้นของตามสถานการณ์ ซึ่งแบ่งได้เป็น ช่วงที่ 1 เริ่มชุมนุมในวันที่ 12 มีนาคมจนถึงการปราบปราม 10 เมษายน ช่วงที่ 2 หลังเหตุการณ์ 10 เมษายน จนถึง การสิ้นสภาพการนำตามหลักการการนำรวมหมู่ของแกนนำ นปช.แดงทั้งแผ่นดินในวันที่ 10 พฤษภาคม และช่วงสุดท้าย การที่รัฐบาลเตรียมการและตัดสินใจใช้กำลังเข้าปราบปรามการชุมนุม มีรายละเอียดดังนี้

ช่วงที่ 1 : เริ่มต้นการชุมนุมวันที่ 12 มีนาคม ถึง การปราบปราม 10 เมษายน พ.ศ.2553

เมื่อเริ่มการชุมนุมใหญ่โดยการเคลื่อนพลในวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2553 แล้วมาปักหลักชุมนุมที่บริเวณสะพานผ่านฟ้าลีลาศในลักษณะที่กดดันให้บรรลู่ขอเรียกร้อง คือ การยุบสภาตามกำหนดการในวันที่ 14 มีนาคม โดยแกนนำมีการกำหนดยุทธวิธีโดยเลือกใช้ยุทธวิธีระดมผู้คนจำนวนมากมากดดันรัฐบาลเป็นยุทธวิธีหลัก มาปักหลักยึดพื้นที่บนท้องถนนในการชุมนุมและมีการเตรียมการในการเคลื่อนขบวนผู้ชุมนุมเพื่อกดดันรัฐบาล ซึ่งรัฐบาลก็มีมาตรการในการสร้างกระแสความกลัวผ่านสื่อให้เห็นว่าผู้ชุมนุมนิยมความรุนแรง นอกจากนั้นยังมีการบังคับใช้กฎหมายพระราชบัญญัติความมั่นคงในราชอาณาจักรมาควบคุมการชุมนุม และมีความพยายามตั้งด่านสกัดการเคลื่อนกำลังพลของฝ่ายผู้ชุมนุมที่เดินทางเข้ามาร่วมชุมนุมแต่ไม่เป็นผลสำเร็จระหว่างนี้ได้เกิดยุทธวิธีเป็นไปเองโดยไม่ผ่านมติแกนนำแต่เป็นไปตามแนวทางนโยบายคือมีผู้ชุมนุมจังหวัดขอนแก่นที่ไม่สามารถเดินทางมาที่กรุงเทพมหานครไปรวมตัวชุมนุมกันที่หน้าศาลากลางจังหวัด แกนนำจึงประกาศแนะนำให้จังหวัดอื่นทำตาม ต่อมาแกนนำได้ดำเนินการตามยุทธวิธีเคลื่อนกำลังกดดันรัฐบาลโดยเลือกสถานที่ คือ กรมทหารราบที่ 11 รักษาพระองค์ที่นายกรัฐมนตรีใช้พักอาศัยและปฏิบัติหน้าที่ชั่วคราว แต่รัฐบาลกลับแสดงท่าทีนิ่งเฉยต่อข้อเรียกร้อง จึงเกิดยุทธวิธีที่มาจากมติของแกนนำที่กำหนดขึ้นตามสถานการณ์ นั่นคือ การสละเลือดแล้วนำไปเทตามสถานที่ต่างๆ ซึ่งต้องใช้การเคลื่อนขบวนร่วมด้วยซึ่งทุกครั้งได้รับการต้อนรับจากผู้คนจำนวนมากตลอดเส้นทาง จึงนำไปสู่การประกาศชุมนุมยึดเยื่อในวันที่ 17 มีนาคม และยุทธวิธีขอขอบคุณชาวกรุงเทพมหานครในวันที่ 20 มีนาคม โดยมีนัยยะสำแดงพลังและกดดันรัฐบาลต่อไป ซึ่งจากยุทธวิธีต่างๆ เหล่านี้ได้มีการตอบโต้ผ่านสื่อจากฝ่ายรัฐบาลเป็นระยะๆ แต่เมื่อทุกอย่างดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย สันติอหิงสา นายกรัฐมนตรีจึงได้กล่าวชื่นชมและยอมรับผ่านทางสื่อมวลชน อีกทั้งมีกระแสข่าวพูดถึงแนวทางการเจรจากับผู้ชุมนุมปรากฏขึ้น

ต่อมา นปช.แดงทั้งแผ่นดินได้ประกาศยุทธวิธีการเคลื่อนไหวในเชิงรุกให้รัฐบาลยุบสภาต่อไป แต่ปรากฏว่าช่วงบ่ายวันที่ 23 มีนาคม รัฐบาลกลับใช้มาตรการกดดันผู้ชุมนุมโดยการตั้งบังเกอร์กีดขวางทางเข้ารัฐสภาทำให้เกิดภาพลบแก่ฝ่ายผู้ชุมนุมยุทธวิธีดังกล่าวจึงถูกระงับไว้ และกลับมาตั้งรับโดยการตั้งโต๊ะแถลงข่าวและประกาศยุทธวิธีรุกกลับ คือ ตาต่อตา เต็นท์ต่อเต็นท์ ต่อมาได้ใช้ยุทธวิธีการเคลื่อนพลจักรยานยนต์ติดสติ๊กเกอร์เรียกร้องให้ยุบสภาทั่วกรุงเทพมหานคร ส่วนฝ่ายรัฐบาลก็ยังคงตรึงกำลังเจ้าหน้าที่รอบที่ชุมนุมต่อไป ทางนปช.แดงทั้งแผ่นดินจึงใช้ยุทธวิธีประกาศระดมพลใหญ่กดดันต่อโดยยุทธวิธีไล่ทหารกลับกรมกองในวันที่ 27 มีนาคมซึ่งความสำเร็จครั้งนี้ นำไปสู่การประกาศเคลื่อนไหวเชิงรุกต่อไปจนรัฐบาลยอมเปิดโต๊ะ

เจรจาแต่ละช่วงนี้ก็มีการสร้างสถานการณ์ปั่นป่วนตามสถานที่ต่างๆจากผู้ไม่หวังดีอยู่เป็นระยะซึ่งไม่ทราบว่าเป็นใครหรือฝ่ายใด ช่วงเวลานี้ฝ่ายต่อต้านขบวนการที่เป็นประชาชนเริ่มปรากฏตัวขึ้นแล้วในนามผู้ออกกำลังกายชาวสวนลุมพินี จากนั้นเมื่อรัฐบาลตกลงเจรจาในวันที่ 28-29 มีนาคมตามคำเรียกร้องของฝ่ายผู้ชุมนุม แต่การเจรจาไม่เป็นผลสำเร็จตามเป้าหมายคือการยุบสภาอันส่งผลต่อขวัญและกำลังใจผู้ชุมนุม แกนนำจึงต้องกำหนดยุทธวิธีที่รุดหนักเข้มข้นมากขึ้นไปอีกโดยการเคลื่อนไหวไปยึดพื้นที่ราชประสงค์ซึ่งเป็นพื้นที่ธุรกิจหลักชุมนุมยืดเยื้อเพิ่มอีกสถานที่หนึ่งขึ้นในวันที่ 3 เมษายน แต่ก่อนหน้านี้คือวันที่ 2 เมษายนได้ปรากฏยุทธวิธีเฉพาะหน้าตอบโต้ประชาชนฝ่ายต่อต้านที่เรียกตัวเองว่า "กลุ่มเสื้อสีชมพู" ส่วนฝ่ายรัฐบาลได้หามาตรการจัดการกับฝ่ายผู้ชุมนุมกรณียึดราชประสงค์ด้วยวิธีการเริ่มจากเจรจา ต่อมาก็บังคับใช้กฎหมายแต่ไม่เป็นผลด้านฝ่ายต่อต้านเช่นกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยได้ออกมาแสดงความไม่เห็นด้วยกลุ่มเสื้อสีชมพูที่เปลี่ยนเป็นกลุ่มเสื้อหลากสีเริ่มออกมารวมตัวต่อต้าน รวมทั้งกลุ่มนักธุรกิจที่ได้รับผลกระทบจากยุทธวิธียึดพื้นที่ราชประสงค์ก็ออกมาวิงวอนให้ผู้ชุมนุมคืนพื้นที่โดยเร็ว นอกจากนั้นนักวิชาการด้านการยุบสภาก็เริ่มปรากฏตัวขึ้นด้วย

หลังจากนั้นแกนนำได้ประกาศยุทธวิธีเชิงรุกต่อไปคือการส่งกำลังส่วนหนึ่งเคลื่อนไหวไปที่คณะกรรมการการเลือกตั้งในวันที่ 5 เมษายนและเตรียมเคลื่อนขบวนไปยังถนนที่รัฐบาลประกาศห้าม 11 สายในวันที่ 6 เมษายน ทางฝ่ายรัฐบาลได้เริ่มปฏิบัติการเพื่อขอคืนพื้นที่ราชประสงค์และไม่ให้มีการเคลื่อนกำลังโดยส่งกำลังเจ้าหน้าที่เข้าประชิดฝ่ายผู้ชุมนุม แกนนำจึงประกาศระดมผู้คนเข้าขัดขวางเจ้าหน้าที่ด้วยมือเปล่าจนเป็นผลสำเร็จและรุดต่อโดยส่งกำลังแกนนำและผู้ชุมนุมส่วนหนึ่งเคลื่อนไปตามถนนต้องห้าม แต่ปรากฏว่ามีประชาชนแสดงความไม่พอใจและต่อต้านผู้ชุมนุมปรากฏขึ้นด้วย อย่างไรก็ตามสถานการณ์ยังเป็นฝ่ายผู้ชุมนุมที่ได้เปรียบอยู่ แกนนำจึงหายุทธวิธีกดดันต่อไปจากกระแสข่าวว่ารัฐบาลพยายามปิดสัญญาณดาวเทียมสถานีประชาชนซึ่งเป็นช่องทางที่แกนนำใช้สื่อสารและระดมคนกับผู้ชุมนุมในพื้นที่ต่างจังหวัดและกรุงเทพมหานคร แกนนำจึงมีมติส่งกำลังเพื่อกดดันไปที่ลาดหลุมแก้วในวันที่ 7 เมษายนไม่ให้รัฐบาลปิดสัญญาณดาวเทียมซึ่งต้องมีการผ่านรัฐสภาด้วย โดยขณะนั้นมีการประชุมสภาอยู่ด้วย แกนนำจึงต้องการแสดงออกถึงความไม่พอใจรัฐบาลและเดินทางต่อไปยังลาดหลุมแก้วต่อไป แต่เกิดเหตุการณ์ที่แกนนำคนหนึ่ง คือ อริสมันต์ พงษ์เรืองรองได้ประกาศยุทธวิธีที่ไม่ได้ผ่านมติแกนนำและมีความเสี่ยงว่าจะละเมิดแนวทางนโยบายด้วย โดยประกาศให้ผู้ชุมนุมบุกเข้าไปในรัฐสภาเพราะอ้างว่ามีการขังวัดถูอันตรายจากด้านในรัฐสภามาใส่ผู้ชุมนุม เป็นเหตุให้รัฐบาลประกาศภาวะฉุกเฉินในเวลาหลังจากนั้น ซึ่งเมื่อมีการประกาศภาวะฉุกเฉินในพื้นที่กรุงเทพมหานครและใกล้เคียงได้ปรากฏว่ามีผู้ชุมนุมต่างจังหวัดในพื้นที่หลายจังหวัดเคลื่อนไหว

มาปิดล้อมศาลากลางไว้ บางจังหวัดไปที่ค่ายทหารขอร้องไม่ให้ใช้กำลังกับกลุ่มผู้ชุมนุมด้วย ฝ่ายรัฐบาลจึงมีมาตรการไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดให้ดูแลอย่างเข้มงวดและสกัดไม่ให้ผู้ชุมนุมเดินทางเข้ามาในกรุงเทพมหานครด้วย

สถานการณ์นี้เองทำให้ฝ่ายผู้ชุมนุมถูกมองว่านิยมความรุนแรงในทันที ประกอบกับแกนนำนปช.แดงทั้งแผ่นดินส่วนที่เหลือไม่ได้ดำเนินการปกป้ององค์กรจากแกนนำที่ฝ่าฝืนมติและถูกมองว่านิยมความรุนแรงซึ่งไม่ใช่แนวทางของนปช.แดงทั้งแผ่นดินอย่างจริงจังเท่าใดนัก ทางฝ่ายรัฐบาลเมื่อประกาศภาวะฉุกเฉินแล้วก็ได้ทำการปิดสัญญาณดาวเทียมในเวลาต่อมา ส่วนฝ่ายผู้ชุมนุมมีความได้เปรียบในด้านจำนวนผู้เข้าร่วมชุมนุมที่มีจำนวนมากอย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะพื้นที่ราชประสงค์ในช่วงค่านั้นมีผู้ชุมนุมหนาแน่นมาก และฝ่ายผู้ชุมนุมมีจุดแข็งอยู่ที่การเรียกระดมพลได้อย่างรวดเร็วด้วย แกนนำจึงมีมติกำหนดยุทธวิธีกดดันต่อไปโดยประกาศระดมคนจำนวนมากไปกดดันให้รัฐบาลเปิดสัญญาณดาวเทียมในวันที่ 9 เมษายน ซึ่งทางรัฐบาลหลังจากออกหมายจับแกนนำก่อนหน้านั้น ได้ระดมกำลังเจ้าหน้าที่ทหารจำนวนมากตรึงพื้นที่ไว้แต่ผู้ชุมนุมได้ใช้มือเปล่าต่อสู้ผลักดันจนสามารถกดดันให้เปิดสัญญาณดาวเทียมเป็นผลสำเร็จ จากนั้นวันรุ่งขึ้นคือ 10 เมษายน รัฐบาลได้ตัดสินใจเคลื่อนกำลังทหารจำนวนมาก นปช.แดงทั้งแผ่นดินจึงได้มีแถลงการณ์เรียกร้องให้นายกรัฐมนตรีออกนอกประเทศด้วยแต่ไม่มีผลในทางปฏิบัติ ซึ่งการสลายการชุมนุมเป็นเหตุให้มีผู้เสียชีวิตและผู้บาดเจ็บจำนวนมาก โดยมีผู้เสียชีวิตทั้งสิ้น 25 คน เป็นประชาชน 20 คน เจ้าหน้าที่ทหาร 4 คน ผู้สื่อข่าวต่างประเทศ 1 คน มีผู้ได้รับบาดเจ็บกว่า 800 คน (สุชาภา ประพันธ์วงศ์, มติชน, 28 เมษายน 2553: ออนไลน์) จึงได้มีการเจรจาให้รัฐบาลหยุดยิง จากเหตุการณ์นี้เองยังมีการปรากฏตัวของคนชุดดำถืออาวุธอันเป็นข้ออ้างที่รัฐบาลใช้กล่าวหาฝ่ายผู้ชุมนุมว่ามีผู้ก่อการร้ายแฝงตัวอยู่ด้วย โดยใช้กล่าวหาฝ่ายผู้ชุมนุมหลังจากนั้นเป็นต้นมาตลอดช่วงที่มีการชุมนุมหรือแม้กระทั่งสิ้นสุดการชุมนุมไปแล้วก็ตาม

จะเห็นได้ว่าเมื่อเริ่มการเคลื่อนไหวในวันที่ 12 มีนาคม ยุทธวิธีที่มีลักษณะที่เป็นมติจากแกนนำแบบมีลักษณะวางแผนเตรียมการล่วงหน้านั้น ถูกเปลี่ยนมาเป็นยุทธวิธีที่มีลักษณะที่เป็นมติจากแกนนำแบบเฉพาะหน้าตามสถานการณ์หลังจากสถานการณ์โดยรวมเปลี่ยนไป ซึ่งปรากฏว่าสถานการณ์การเคลื่อนไหวเป็นด้านบวกต่อขบวนการอย่างมาก กล่าวได้ว่าเกินความคาดหมายของแกนนำจนนำไปสู่การประกาศชุมนุมยืดเยื้อ และในสถานการณ์การเคลื่อนไหวยุทธวิธีที่ถูกกำหนดจากแกนนำแต่มีลักษณะเฉพาะหน้าตามสถานการณ์นั้นได้ถูกนำมาใช้เพื่อตอบโต้มาตรการต่างๆของฝ่ายรัฐบาลที่เกิดขึ้นตลอดระยะเวลาของการชุมนุม ระหว่างนี้ยุทธวิธีที่มีลักษณะเป็นไปเองไม่ได้มาจากมติแกนนำแต่ยังถือตามแนวทางนโยบายของนปช.แดงทั้งแผ่นดินอยู่ก็ปรากฏให้เห็นด้วย ได้แก่ การชุมนุมที่หน้าศาลากลางจังหวัดขอนแก่น เป็นต้น แต่เมื่อ

สถานการณ์ภายใน คือ ผู้ชุมนุมเสียขวัญและกำลังใจจากผลการเจรจากับรัฐบาลในวันที่ 28-29 มีนาคม เนื่องจากขาดความเข้าใจสถานการณ์การต่อสู้ที่เพียงพอ ยุทธวิธีที่มีลักษณะเป็นมิติจากแกนนำแบบเฉพาะหน้าตามสถานการณ์จึงถูกยกระดับให้เข้มข้นยิ่งขึ้นไปอีก นั่นคือ การยึดพื้นที่ราชประสงค์ปักหลักชุมนุมยืดเยื้อเพื่อเพิ่มการกดดันรัฐบาลและสร้างความมั่นใจให้แก่ผู้ร่วมชุมนุมในการเข้าร่วมชุมนุมกับปช.แดงทั้งแผ่นดินต่อไป ซึ่งแม้จะมีความเสี่ยงในการถูกรัฐบาลใช้กำลังเข้าปราบปรามและเสี่ยงต่อการสูญเสียแนวร่วมในสังคม-ประชาคมโลกเนื่องจากทำให้เดือดร้อนรำคาญและส่งผลกระทบต่อด้านธุรกิจ แต่ฝ่ายผู้ชุมนุมมีจุดแข็งอยู่ที่การรักษาปริมาณผู้ร่วมชุมนุมเพื่อตรึงพื้นที่ทั้งสองเวทีได้มากพอ แต่เมื่อปรากฏยุทธวิธีที่มีลักษณะเป็นไปเองโดยไม่ผ่านมติของแกนนำแบบที่สุ่มเสี่ยงละเมิดแนวทางนโยบายโดยการสั่งการให้บุกเข้าไปในรัฐสภาจากแกนนำในวันที่ 7 เมษายน ส่งผลให้ฝ่ายผู้ชุมนุมสูญเสียแนวร่วมมากยิ่งขึ้นไปอีกและรัฐบาลใช้เป็นข้ออ้างในการประกาศภาวะฉุกเฉินด้วย ประกอบกับภาพลักษณ์ของเจ้าหน้าที่ทหารถูกฝ่ายผู้ชุมนุมทำให้มองดูมีลักษณะอ่อนแอและแตกต่างจากการยินยอมตามข้อเรียกร้องให้เปิดสัญญาอนุญาตเพิ่มเติมในวันที่ 9 เมษายน อันเป็นเงื่อนไขที่ทำให้ฝ่ายรัฐบาลอ้างความชอบธรรมในการใช้กำลังเข้าปราบปรามในเวลาต่อมา คือ วันที่ 10 เมษายน พ.ศ. 2553 แต่อีกด้านหนึ่งนั้นได้ปรากฏยุทธวิธีแบบเป็นไปเองนอกเหนือมติแกนนำแต่ยังเป็นไปตามแนวทางนโยบาย กล่าวคือ หลังจากที่รัฐบาลประกาศภาวะฉุกเฉินซึ่งมีแนวโน้มสูงที่จะใช้กำลังกับฝ่ายผู้ชุมนุม ผู้ชุมนุมตามต่างจังหวัดได้ปรากฏตัวขึ้นตามศาลากลางและสถานที่ราชการในหลายพื้นที่

ช่วงที่ 2 : หลังเหตุการณ์ 10 เมษายน พ.ศ. 2553 ถึง ก่อนการปราบปราม 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2553

หลังจากเหตุการณ์วันที่ 10 เมษายนบรรยากาศในการชุมนุมเต็มไปด้วยความรู้สึกเคียดแค้นและเศร้าสลด มีการปราศรัยปลุกกระดมผู้ชุมนุมจากแกนนำส่วนหนึ่งโดยกล่าวโจมตีรัฐบาลด้วยอารมณ์รุนแรงตลอดช่วงระยะเวลาการชุมนุมหลังจากนี้ (ธิดา ถาวรเศรษฐ, สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2553) ส่วนการเคลื่อนไหวเริ่มจากยุทธวิธีเป็นไปในลักษณะตั้งรับโดยมีการเคลื่อนย้ายผู้ชุมนุมมารวมกันที่แยกราชประสงค์เพื่อความสะดวกในการดูแลรักษาความปลอดภัยแก่ผู้ชุมนุมและควบคุมแกนนำจำนวนหนึ่ง⁷ ด้วย โดยปักหลักชุมนุมอยู่กับที่รอตุลาการณ สถานการณ์ ด้านฝ่ายรัฐบาลได้ใช้มาตรการเชิงรุกคือการแถลงผ่านสื่อประเด็นก่อนการร้ายและพยายามเข้าควบคุมตัวแกนนำแต่ไม่สำเร็จ ฝ่ายปช.แดงทั้งแผ่นดินจึงมติดูถูกกลับโดยยุทธวิธีประกาศเคลื่อนไหวบนแต่ไม่ระบุสถานที่ ทางฝ่ายรัฐบาลจึงตอบโต้ด้วยการระดมกองกำลัง

⁷ ดูเพิ่มเติมจากบันทึกหลังการชุมนุมของวิสา คัญทัพในภาคผนวก ง.

เจ้าหน้าที่เข้าตรึงพื้นที่บริเวณถนนสีลม อ้างว่าป้องกันผู้ชุมนุมบุกยึดถนนสีลม ทางแกนนำจึงแก้ไขสถานการณ์โดยได้ส่งตัวแทนไปยื่นหนังสือขอกองกำลังสันติภาพจากองค์การสหประชาชาติเข้ามาดูแลผู้ชุมนุมเพื่อป้องกันฝ่ายรัฐบาลใช้กำลังสลายการชุมนุม และต่อมาก็ได้ประกาศระดมพลเพื่อเคลื่อนไหวกองใหญ่ เมื่อถึงกำหนดเวลาก็ประกาศยุทธวิธีจากมติแกนนำในสถานการณ์เฉพาะหน้าคือการสร้างป้อมค่ายรอบพื้นที่ชุมนุมเวทีราชประสงค์ในวันที่ 20 เมษายนเพื่อป้องกันรัฐบาลเข้าสลายการชุมนุม

หลังจากนั้นกระแสข่าวลือเรื่องการสลายการชุมนุมก็เริ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ จากเหตุการณ์ที่มีผู้ไม่หวังดีปะทะเปิดเข้าไปใส่ผู้ชุมนุมเลื้อยหลากสีที่ออกมาต่อต้านการชุมนุมในคืนวันที่ 22 เมษายนทำให้มีผู้เสียชีวิต และมีเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้นตามสถานที่ต่างๆ แกนนำจึงประกาศระดมผู้คนเข้ามาตรึงพื้นที่ชุมนุมไว้เพราะเชื่อว่าถ้ามีผู้ชุมนุมจำนวนมากรัฐบาลจะไม่เข้ามาสลายการชุมนุมเป็นการเรียนบทเรียนจากเหตุการณ์เมษายน พ.ศ. 2552 ต่อมาในวันที่ 24 เมษายนได้มีมติประกาศยุทธวิธีปรับสี่สี่ คือ ให้ปลดสัญลักษณ์สีแดงเพื่อความปลอดภัยในการเดินทางเข้าพื้นที่ชุมนุมและการต่อสู้ เนื่องจากทางฝ่ายรัฐบาลได้มีการตั้งด่านตรวจค้นรถยนต์และรถจักรยานยนต์ที่มุ่งหน้าเข้าพื้นที่ชุมนุมอย่างเข้มงวด อีกทั้งมีมาตรการตอบโต้ผู้ชุมนุมด้วยปฏิบัติการทางจิตวิทยาโดยเรียกแกนนำย่อยและผู้สนับสนุนขบวนการให้ไปรายงานตัวตามสถานที่ต่างๆ ทั้งในพื้นที่กรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด นอกจากนั้นยังมีการสร้างผังขบวนการล้มเจ้าขึ้นมาลดความชอบธรรมในการเคลื่อนไหวกองใหญ่ของผู้ชุมนุมอีกด้วย และช่วงเวลานี้มีกระแสต่อต้านจากฝ่ายต่อต้านที่กดดันให้รัฐบาลจัดการกับฝ่ายผู้ชุมนุมและประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากการชุมนุมเพิ่มมากขึ้นด้วย แต่อีกด้านหนึ่งในวันที่ 21 เมษายนก็ปรากฏยุทธวิธีที่มีผู้ชุมนุมจังหวัดขอนแก่นสกัดกั้นขบวนรถไฟขบวนอาวุธของรัฐบาลไว้ได้และมีปรากฏการณ์เช่นนี้ตามมาในหลายพื้นที่ หลังจากทีแกนนำประกาศให้ทำตาม "ขอนแก่นโมเดล" ส่วนการเคลื่อนไหวกองใหญ่ในพื้นที่กรุงเทพมหานครได้มีทูตประเทศต่างๆ มาเยี่ยมพื้นที่ชุมนุมโดยนปช.แดงทั้งแผ่นดินได้กำหนดยุทธวิธีในสถานการณ์นี้โดยแสดงท่าทีผ่อนปรนให้รัฐบาลยุบสภาภายใน 15-30 วัน จากข้อเสนอยุบสภาทันที ซึ่งแม้ว่าจะส่งผลดีต่อภาพพจน์โดยรวมของฝ่ายผู้ชุมนุม แต่อีกด้านหนึ่งก็ปรากฏว่ามีผู้ชุมนุมจำนวนหนึ่งแสดงอาการไม่พอใจแกนนำจนต้องออกมาชี้แจงเหตุผลในการขยายระยะเวลาดังกล่าว เมื่อเวลาผ่านไปฝ่ายรัฐบาลไม่สามารถเข้าสลายการชุมนุมได้ ทางนปช.แดงทั้งแผ่นดินจึงรุกรับโดยกำหนดยุทธวิธีคือให้แกนนำและผู้ชุมนุมส่วนหนึ่งเคลื่อนกำลังไปเชิญชวนพี่น้องตลาดไทให้ฝาด่านเจ้าหน้าที่เข้ามาชุมนุมในวันที่ 28 เมษายน รัฐบาลจึงใช้มาตรการตอบโต้โดยเคลื่อนกำลังเจ้าหน้าที่จำนวนมากปิดล้อมขบวนไว้ แต่เกิดความวุ่นวายเนื่องจากผู้ชุมนุมถอดสัญลักษณ์สีแดงออก เป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่รัฐทำงานด้วยความยากลำบาก จนทำให้มี

เจ้าหน้าที่ทหารถูกยิงเสียชีวิต 1 รายซึ่งมีรายงานข่าวจากสื่อต่างประเทศว่าเกิดการเข้าใจผิดถึงกันเองของเจ้าหน้าที่ขึ้น

ต่อมาในวันที่ 29 เมษายน ช่วงตั้งโต๊ะแถลงข่าวมีแกนนำส่วนหนึ่งกล่าวกับผู้สื่อข่าวในช่วงแถลงข่าวว่ามีทหารอยู่บนตึกในโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ แล้วผู้สื่อข่าวขอให้พิสูจน์แกนนำจึงตอบตกลงทันทีโดยขาดความยั้งคิดและขาดการพิจารณาหรือในหมู่แกนนำ เป็นเหตุให้รัฐบาลและฝ่ายต่อต้านนำไปเป็นประเด็นโจมตีผ่านสื่อว่าฝ่ายผู้ชุมนุมบุกโรงพยาบาล ฝ่ายผู้ชุมนุมจึงตกอยู่ในสถานการณ์ที่เป็นรองและเป็นฝ่ายตั้งรับ แต่อย่างไรก็ตามจุดแข็งของฝ่ายผู้ชุมนุมด้านจำนวนผู้ชุมนุมก็ยังคงรักษาระดับไว้ได้อยู่ต่อไป ทางฝ่ายรัฐบาลก็ยังคงพยายามแถลงผ่านสื่อลดความชอบธรรมในการชุมนุมอย่างสม่ำเสมอ ต่อมานายกรัฐมนตรีได้เสนอแผนปรองดองออกมาในวันที่ 3 พฤษภาคม แต่ในวันเดียวกันนี้อีกด้านหนึ่งของฝ่ายรัฐบาลนำโดยสุเทพ เทือกสุบรรณกลับตอบคำถามผู้สื่อข่าวว่าไม่รับรองความปลอดภัยของแกนนำ และศอ.ช.ออกมาแถลงว่ามีการเตรียมรถหุ้มเกราะไว้ใช้สลายการชุมนุม โดยทางแกนนำนปช.แดงทั้งแผ่นดินมีท่าทีตอบรับแผนปรองดองแบบมีเงื่อนไขคือรอดูท่าทีและความจริงใจของฝ่ายรัฐบาลนั่นเอง แต่ฝ่ายต่อต้านกลับออกมาคัดค้าน ต่อมาในวันที่ 6 พฤษภาคมนายกรัฐมนตรีได้กล่าวตอบผู้สื่อข่าวเรื่องวันยุบสภาที่ชัดเจนคือช่วงเดือนกันยายน ฝ่ายต่อต้านขบวนการกลับคัดค้านหนักขึ้นอีกทั้งยังเรียกร้องให้รัฐบาลและกองทัพจัดการกับผู้ชุมนุม ประกอบกับในวันที่ 7 พฤษภาคมมีผู้สร้างสถานการณ์โยนระเบิดที่แยกศาลาแดงเป็นเหตุให้เจ้าหน้าที่ตำรวจเสียชีวิตขึ้นซึ่งเป็นผลเสียแก่ฝ่ายผู้ชุมนุม แกนนำจึงตกอยู่ในสถานการณ์ที่ลำบากมากขึ้นประกอบกับการหาข้อสรุปว่าด้วยการยุติการชุมนุมยังไม่ลงตัว ทั้งยังมีประเด็นกระแสข่าวการแต่งตั้งแกนนำใหม่ขึ้นแทนแกนนำเดิมโดยพล.ต.ชาติชาย ชวรัตน์ ชาญวีรกูล ที่สุดปรากฏข่าวว่าวีระ มุสิกพงศ์และแกนนำคนอื่นๆยุติบทบาทแกนนำลงไปแล้วโดยเริ่มตั้งแต่วันที่ 10 พฤษภาคม แต่นปช.แดงทั้งแผ่นดินแม้จะรับข้อเสนอยุบสภาแต่ยังคงมีข้อเรียกร้องให้นายกรัฐมนตรี และสุเทพ เทือกสุบรรณ ซึ่งสั่งการในเหตุการณ์ 10 เมษายนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เมื่อสุเทพ เทือกสุบรรณไปรายงานตัวที่ DSI จึงไม่เป็นที่ยอมรับได้ของแกนนำส่วนที่เหลือและยืนยันที่จะชุมนุมต่อไป เป็นเหตุให้รัฐบาลตัดสินใจระดมกำลังเข้าสลายการชุมนุมในเวลาต่อมา

จะเห็นได้ว่าสถานการณ์หลังวันที่ 10 เมษายนเป็นช่วงที่แต่ละฝ่ายเสียขวัญเพราะต่างมีการสูญเสียจึงอยู่ในช่วงสังเกตการณ์ แต่บรรยากาศการชุมนุมถูกยกระดับอารมณ์ผู้ร่วมชุมนุมให้มีจิตใจสู้รบ อยากแก้แค้นเอาคืนหรือทวงความเป็นธรรมจากฝ่ายรัฐบาลให้แก่ผู้เสียชีวิตมากขึ้น ซึ่งฝ่ายรัฐบาลก็เผชิญกับความสูญเสียเช่นกัน สำหรับยุทธวิธีการเคลื่อนไหวยังคงมีลักษณะกำหนดจากมติแกนนำตามสถานการณ์เป็นหลัก โดยแกนนำได้มีมติเคลื่อนย้ายผู้ชุมนุม

มารวมกันที่เวทีราชประสงค์แห่งเดียว หลังจากนั้นฝ่ายผู้ชุมนุมต้องอยู่ในสถานการณ์ที่เป็นรอง เนื่องจากรัฐบาลประคมข่าวประเด็นก่อนการร้ายอันสร้างความชอบธรรมในรัฐบาลสั่งให้มีกองกำลังเข้ามาประชิดบริเวณพื้นที่ชุมนุม แต่ฝ่ายผู้ชุมนุมก็ยังคงรักษาจุดแข็งคือการเรียกร้องผู้คนเพื่อรักษาพื้นที่ชุมนุมไว้ได้ นอกจากนั้นยังปรากฏยุทธวิธีเป็นไปเองไม่ได้มาจากมติดังกรนำแต่ไม่ละเมิดแนวทางนโยบาย กล่าวคือ “ขอนแก่นโมเดล” อันส่งผลต่อขวัญกำลังใจให้เกิดการปฏิบัติตามและมีความฮึกเหิมมากขึ้นในหมู่ผู้ชุมนุมทั้งในพื้นที่กรุงเทพมหานครและตามต่างจังหวัด และมียุทธวิธีที่กำหนดจากองค์กรนำตามสถานการณ์เฉพาะหน้าโดยมีการประสานขอความช่วยเหลือจากต่างประเทศ อีกทั้งต่อมารัฐบาลเกิดเพลิงพล้ำจากสถานการณ์ปะทะที่ถนนวิภาวดีเป็นเหตุให้ทหารเสียชีวิต ประกอบกับมีทูตต่างประเทศมาเยี่ยมฝ่ายผู้ชุมนุมซึ่งแกนนำได้มีท่าทีผ่อนปรนขยายระยะเวลาการยุบสภาและการรักษาระดับจำนวนผู้เข้าร่วมชุมนุมในการตึงพื้นที่ ส่งผลต่อรัฐบาลเมื่อถูกกดดันจึงมีการพูดถึงแผนปรองดองและกำหนดวันยุบสภา-เลือกตั้งขึ้น แต่ก่อนหน้านั้นฝ่ายผู้ชุมนุมเกิดปรากฏยุทธวิธีที่มีลักษณะเป็นไปเองโดยไม่ผ่านมติของแกนนำแบบที่สุ่มเสี่ยงละเมิดแนวทางนโยบายโดยแกนนำสั่งให้เข้าตรวจค้นโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ส่งผลให้รัฐบาลโจมตีอย่างหนัก ทำให้ฝ่ายผู้ชุมนุมเสียแนวร่วมในสังคมเพิ่มไปอีกเป็นจำนวนมากอันส่งผลให้เกิดการปราบปรามหลังจากนี้ด้วย และช่วงเวลานี้ฝ่ายต่อต้านสอดประสานกันเข้ามาหนุนเสริมรัฐบาลให้จัดการกับกลุ่มผู้ชุมนุมด้วยวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างแข็งขันและต่อเนื่อง ส่วนแผนปรองดองและวันยุบสภาที่เสนอจากฝ่ายรัฐบาลนั้น ถูกเสนอขึ้นในสถานการณ์ที่แกนนำเกิดความเห็นต่างในประเด็นความรับผิดชอบต่อผู้เสียชีวิตในเหตุการณ์ 10 เมษายนซึ่งแกนนำบางส่วนอ้างความต้องการของผู้ร่วมชุมนุมที่ถูกปลุกกระดมผ่านเวทีปราศรัยว่าไม่ต้องการยุติการชุมนุม อีกทั้งมีการสร้างกระแสว่าจะมีการแต่งตั้งแกนนำชุดใหม่ขึ้นจากพล.ต.ชาติติยะ สวัสดิผลทำให้สถานการณ์ยิ่งย่ำยากมากขึ้นอีก จนในที่สุดแกนนำส่วนหนึ่งตัดสินใจลงจากเวทีแกนนำไปโดยเริ่มจากวีระ มุสิกพงศ์ในวันที่ 10 พฤษภาคม ซึ่งแม้ว่าการเคลื่อนไหวของฝ่ายผู้ชุมนุมอีกด้านหนึ่ง จะมีมุมมองจากแกนนำส่วนหนึ่งว่ามาถึงจุดที่สามารถบรรลุข้อเรียกร้องคือทำให้รัฐบาลสามารถประกาศวันยุบสภาที่ชัดเจนได้เป็นผลสำเร็จ⁸ แต่รายละเอียดปลีกย่อยภายในขบวนการเองที่ต้องผ่านการพิจารณาและกำหนดจากแกนนำ อันส่งผลเป็นเงื่อนไขให้รัฐบาลสร้างความชอบธรรมในการปราบปรามในเวลาต่อมาและบรรลุผลสำเร็จในที่สุด

⁸ ดูบันทึกวิชา คัญทัพ ในภาคผนวก.

ช่วงที่ 3 : การปราบปราม 13 พฤษภาคม ถึง 19 พฤษภาคม ปี 2553

เมื่อ นปช.แดงทั้งแผ่นดินในฐานะองค์กรนำของขบวนการสิ้นสุดสภาพการนำรวมหมู่ลงไปหลังแกนนำส่วนหนึ่งยุติบทบาทลงในวันที่ 10 พฤษภาคม รัฐบาลจึงเริ่มดำเนินมาตรการใช้กำลังเข้าปราบปรามโดยเริ่มจากการชู้ตน้ำตัดไป ตัดสัญญาณโทรศัพท์ ปิดเส้นทางการจราจร และเริ่มการปราบปรามโดยการยิงพล.ต.ชิตติยะ สวัสดิผลได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตในเวลาต่อมา หลังจากนั้นก็ปิดล้อมไม่ให้มีการเข้าออกบริเวณพื้นที่ราชประสงค์ แต่การเคลื่อนไหวโดยรอบพื้นที่ชุมนุมก็ปรากฏว่ามีการตอบโต้จากฝ่ายผู้ชุมนุมและฝ่ายเจ้าหน้าที่เรื่อยมา มีการตั้งด่านเป็นลักษณะขบวนชั้นโอบล้อมเจ้าหน้าที่จากฝ่ายผู้ชุมนุม ซึ่งปรากฏว่ามีแกนนำตามธรรมชาติที่ไม่ใช่ นปช.แดงทั้งแผ่นดินจำนวนมาก โดยมีแกนนำชุดนปช.และ นปช.ในอดีตได้แก่ ประทีป อึ้งทรงธรรม ฮาตะสมบัติ บุญงามอนงค์ เป็นต้น เข้ามาช่วยเหลือในการตั้งเวรที่ย่อย ซึ่งการเคลื่อนไหวมีความยืดหยุ่นและสร้างความลำบากใจให้เจ้าหน้าที่รัฐอยู่มาก มีการประกาศวันหยุดในพื้นที่กรุงเทพมหานครขยายเวลาออกไปหลายครั้ง ทั้งยังมีการประกาศเส้นตายให้ฝ่ายผู้ชุมนุมสลายการชุมนุมในวันที่ 17 พฤษภาคมแต่ไม่เป็นผลสำเร็จ รัฐบาลไม่สามารถสลายการชุมนุมได้ จนกระทั่งเข้าสู่วันที่ 19 พฤษภาคม รัฐบาลจึงสามารถเข้ายึดพื้นที่ได้สำเร็จ โดยใช้เวลาดังแต่เริ่มใช้กำลังจนสามารถสลายการชุมนุมสำเร็จรวมถึง 7 วันด้วยกัน โดยอีกด้านหนึ่งของเหตุการณ์มีข้อเรียกร้องจากองค์กรระหว่างประเทศให้ยุติความรุนแรงและการที่สมาชิกรัฐสภา (ส.ว.) ส่วนหนึ่งพยายามอาสาเข้ามาเป็นคนกลางไกล่เกลี่ยปัญหาระหว่างการปะทะแต่ก็ไม่เป็นผลในทางปฏิบัติ รัฐบาลยังคงเดินหน้าใช้กำลังเข้าสลายการชุมนุม ส่วนด้าน นปช.แดงทั้งแผ่นดินก็ไม่สามารถควบคุมผู้ชุมนุมให้เคลื่อนไหวตามมติขององค์กรนำและตามแนวทางนโยบายของ นปช.แดงทั้งแผ่นดินได้

จะเห็นได้ว่าหลังจากสภาพความเป็นองค์กรนำในการเคลื่อนไหวของ นปช.แดงทั้งแผ่นดินสิ้นสุดลงจากการยุติบทบาทของแกนนำส่วนหนึ่งในวันที่ 10 พฤษภาคม เนื่องจากสิ้นสุดสภาพการนำรวมหมู่ ส่งผลต่อการตัดสินใจใช้กำลังเข้าปราบปรามผู้ชุมนุมของฝ่ายรัฐบาล นอกจากนั้นการสั่งการควบคุมมวลชนและการปกป้ององค์กร คือ นปช.แดงทั้งแผ่นดินและขบวนการให้เคลื่อนไหวเป็นไปตามแนวทางนโยบายไม่สามารถกระทำได้ ปรากฏจากการเกิดยุทธวิธีที่เป็นไปเองที่นอกเหนือจากมติแกนนำโดยมีการตั้งเวรที่รอบๆพื้นที่ราชประสงค์ในลักษณะขบวนชั้น และยุทธวิธีที่เป็นไปเองเพื่อปกป้องตนเองและเพื่อนผู้ชุมนุมโดยตอบโต้กลับฝ่ายรัฐบาลที่มีลักษณะใช้ความรุนแรง คือ การยิงบังไฟ การใช้หนังสติ๊ก เป็นต้น

โดยยุทธวิธีในภาพรวมตั้งแต่เริ่มเคลื่อนไหวในวันที่ 12 มีนาคม จนถึงสิ้นสุดการชุมนุมในวันที่ 19 พฤษภาคม นั้น ปรากฏว่ายุทธวิธีที่เกิดขึ้นนั้นมีทั้งหมด 3 ลักษณะด้วยกัน

กล่าวคือ (1) ยุทธวิธีที่มีลักษณะขัดขวางทำลายระบบปกติ(disruptive)เป็นยุทธวิธีด้านหลัก แบ่งเป็น (1.1) ยุทธวิธีที่มีลักษณะขัดขวางทำลายระบบปกติ(disruptive)ที่เป็นมิติจากแกนนำแบบมีลักษณะวางแผนเตรียมการล่วงหน้า คือ การระดมผู้คนจำนวนมากมายึดพื้นที่ชุมนุมเพื่อกดดันให้บรรลู่ขอเรียกร้องเป็นหลัก และมีการเคลื่อนกำลังกดดัน เพื่อให้บรรลู่ขอเรียกร้องประกอบด้วย ซึ่งการเคลื่อนกำลังไปตามสถานที่ต่างๆได้สร้างผลสะท้อนค่อนข้างมากในช่วงแรกของการชุมนุม เนื่องจากแกนนำมีแผนการที่จะชุมนุมในระยะสั้น คือ ไม่เกินหนึ่งสัปดาห์หรืออย่างมากที่สุดไม่เกิน เทศกาลสงกรานต์ และแกนนำยังไม่มีภาพของผลสำเร็จจากการเคลื่อนไหวเพื่อให้บรรลู่เป้าหมาย คือการยุบสภาที่ชัดเจนในช่วงที่ตัดสินใจจัดการชุมนุม ซึ่งเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่เกินความคาดหมาย และเป็นผลบวกต่อขบวนการ อาทิเช่น ชาวกรุงเทพมหานครออกมาให้การต้อนรับจำนวนมาก ประกอบกับผู้ชุมนุมยึดกุมแนวทางนโยบายโดยเฉพาะสันติวิธีไว้ได้อย่างเคร่งครัด ส่งผลให้แกนนำประกาศชุมนุมยืดเยื้อ (1.2) ยุทธวิธีที่มีลักษณะขัดขวางทำลายระบบปกติ(disruptive)ที่เป็นมิติจากแกนนำแบบเฉพาะหน้าตามสถานการณ์จึงเกิดขึ้นและถูกนำมาใช้เป็นยุทธวิธีหลักตลอดช่วง การชุมนุม แต่อีกด้านหนึ่งกลับปรากฏ (1.3) ยุทธวิธีทำลายระบบปกติ(disruptive)ที่มีลักษณะ เป็นไปเองโดยไม่ผ่านมติของแกนนำแบบที่ลุ่มเสี่ยงละเมิดแนวทางนโยบาย ได้แก่ การที่แกนนำ ส่วนหนึ่งตัดสินใจสั่งการให้ผู้ชุมนุมบุกเข้าไปในรัฐสภา ซึ่งยุทธวิธีลักษณะนี้ส่งผลเสียหายต่อ ขบวนการโดยรวม เปิดช่องให้ฝ่ายรัฐบาลประกาศภาวะฉุกเฉินและอ้างความชอบธรรมในการใช้ กำลังเข้าสลายการชุมนุมซึ่งปรากฏจากเหตุการณ์วันที่ 10 เมษายน และเหตุการณ์ตัดสินใจสั่งให้ เข้าไปค้นโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ในวันที่ 29 เมษายน ซึ่งเป็นเหตุให้แกนนำพยายามหาวิธีการยุติ การชุมนุมมากขึ้น จนเกิดความเห็นต่างและตัดสินใจยุติบทบาทของแกนนำส่วนหนึ่ง เริ่มในวันที่ 10 พฤษภาคม อันส่งผลต่อการตัดสินใจสลายการชุมนุมของฝ่ายรัฐบาลในวันที่ 13 พฤษภาคม ทั้ง สองเหตุการณ์ล้วนเกิดจากแกนนำส่วนหนึ่งทั้งสิ้น

ส่วนยุทธวิธีจากส่วนของผู้ชุมนุมแม้ว่าจะปรากฏ (1.4) ยุทธวิธีทำลายระบบปกติ (disruptive)แบบไม่ผ่านมติแกนนำแต่ยังคงมีลักษณะอยู่ภายใต้แนวทางนโยบายของนปช.แดงทั้ง แผ่นดินอยู่ โดยลักษณะที่ละเมิดแนวทางนโยบายนั้นไม่สามารถเกิดขึ้นได้ เนื่องจากการ เคลื่อนไหวในครั้งนี้ภายใต้การนำของนปช.แดงทั้งแผ่นดินมีการประกาศว่าจะยึดแนวทางนโยบาย ในการเคลื่อนไหวอันเป็นลักษณะองค์กรด้านที่เป็นทางการ ส่วนถ้าเกิดกรณีที่ผู้ชุมนุมฝ่าฝืนก็จะถูก กล่าวหาว่าเป็นแดงเทียมหน่วยรักษาความปลอดภัย หรือเจ้าหน้าที่รัฐสามารถเข้ามาจัดการได้ ซึ่ง เมื่อพิจารณายุทธวิธีที่เป็นไปเองโดยไม่ผ่านมติของแกนนำแบบที่เป็นไปตามแนวทางนโยบาย พบว่าเนื่องจากองค์กรนปช.แดงทั้งแผ่นดินก่อรูปจากรูปแบบที่ไม่เป็นทางการ กลุ่มย่อยต่างๆ และผู้ชุมนุมมีความเป็นเสรีชนมาก่อน แต่ต่อมานปช.แดงทั้งแผ่นดินได้ใช้เวลาช่วงหนึ่งพยายาม

ยึดโยงปรากฏการณ์ที่เป็นไปเองผ่านแนวทางนโยบายที่มีการเผยแพร่และทำให้ผู้ชุมนุมสังเกตเห็นความสำคัญได้ ซึ่งปรากฏการณ์ที่เป็นไปเองจึงสะท้อนความสัมพันธ์ขององค์กรที่ไม่ใช่แบบเผด็จการหรือมีอำนาจสั่งการเบ็ดเสร็จ ซึ่งองค์กรนปช.แดงทั้งแผ่นดินมีทั้งลักษณะที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการผสมกันอยู่ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดต่อไป ในส่วนของลักษณะรูปแบบขององค์กรนปช.แดงทั้งแผ่นดินให้เห็นภาพชัดเจนอีกครั้ง

ส่วน (2) ยุทธวิธีตามช่องทางระบบการเมืองปกติ(convention)ได้แก่ การเจรจา ในวันที่ 28-29 มีนาคม การเรียกร้องให้องค์กรกลางหรือองค์กรระหว่างประเทศเข้ามาหนุนช่วย เป็นต้นนั้น มีลักษณะที่ถูกนำมาใช้เมื่อฝ่ายผู้ชุมนุมตกอยู่ในสถานการณ์ที่เป็นรองหรือคับขันเป็นหลัก กล่าวคือ การเคลื่อนไหวกดดันให้เกิดการเจรจาเนื่องจากรัฐบาลเมินเฉยต่อข้อเรียกร้องและมีความที่จะปล่อยให้ผู้ชุมนุมชุมนุมไปเรื่อยๆจนอ่อนล้า ซึ่งขบวนการการเคลื่อนไหวนั้นก็มิใช่จำกัดด้านกำลังคนที่อาจลดลงอันมีผลต่อชัยชนะของขบวนการด้วย นปช.แดงทั้งแผ่นดินจึงต้องหามาตรการมากดดันโดยเชื่อว่าอาจนำไปสู่การบรรลุข้อเรียกร้องหรือเงื่อนไขทางการเมืองที่เป็นประโยชน์ต่อการเคลื่อนไหวได้ ส่วนการเรียกร้ององค์กรกลางต่าง ๆ นั้นเกิดขึ้นช่วงหลายเดือนเมษายน ที่กระแสข่าวการสลายการชุมนุมมีสูง ฝ่ายผู้ชุมนุมจึงต้องพึ่งพิงกลไกต่างๆเพื่อหนุนช่วยการเคลื่อนไหวนั่นเอง แต่ยุทธวิธีตามช่องทางระบบการเมืองปกติ(convention)มิได้เป็นยุทธวิธีหลักที่นำมาใช้เพื่อให้บรรลุข้อเรียกร้อง เนื่องจากขบวนการมีเป้าหมายเพื่อเข้าสู่อำนาจรัฐผ่านการเลือกตั้ง ไม่ใช่การต่อรองให้รัฐบาลแก้ไขปัญห เฉพาะหน้าของกลุ่มตามแนวทางการเคลื่อนไหวของกลุ่มผลประโยชน์แต่ประการใด อย่างไรก็ตามขบวนการที่เคลื่อนไหวตามแนวทางสันติวิธีนั้น มีความเป็นไปได้ยากที่จะปฏิเสธช่องทางสันติวิธีทุกช่องทางที่มีอยู่และเื้อออำนาจตามสถานการณ์ไปได้ เนื่องจากการเคลื่อนไหวโดยแนวทางสันติวิธีนั้นประสบกับข้อจำกัดด้านยุทธวิธีที่มีอยู่ไม่มากนักนี้พอสมควร

นอกจากนั้นยังมี (3) ยุทธวิธีการใช้ความรุนแรง(violence) อันเกิดจากการที่ฝ่ายรัฐบาลตัดสินใจดำเนินมาตรการใช้กำลังเข้าสลายการชุมนุม เป็นมาตรการรุนแรงที่เริ่มขึ้นจากฝ่ายรัฐบาลก่อน ฝ่ายผู้ชุมนุมซึ่งตกอยู่ภายใต้สถานการณ์ที่องค์กรนำไม่สามารถสั่งการเนื่องจากสิ้นสภาพการนำรวมหมู่ด้วยส่วนหนึ่งตั้งแต่วันที่ 10 พฤษภาคมดังได้กล่าวไปแล้ว ประกอบกับการที่ฝ่ายรัฐบาลปิดกั้นช่องทางการสื่อสาร จึงตัดสินใจตอบโต้ในลักษณะปัจเจกชนในภาวะที่ไร้การนำ ที่ต้องการระบายความคับแค้น โดยอาวุธที่ปรากฏได้แก่ หนังสติ๊ก ระเบิดขวด บั้งไฟ เป็นต้น ซึ่งจากการสลายการชุมนุมที่เริ่มขึ้นในวันที่ 13 พฤษภาคม ปี 2553 ปรากฏว่าผู้ที่เสียชีวิตล้วนเป็นฝ่ายผู้ชุมนุมทั้งสิ้น

5.4.2 ปัจจัยภายนอกองค์กรของนปช.แดงทั้งแผ่นดิน

จากการพิจารณายุทธวิธีการต่อสู้ในส่วนของปัจจัยภายในดังกล่าวข้างต้น ประกอบกับรายละเอียดต่างๆที่นำเสนอไปในบทที่ 4 ทำให้เห็นอิทธิพลของปัจจัยภายนอกที่มีผลต่อการทำความเข้าใจลักษณะรูปแบบองค์กรนปช.แดงทั้งแผ่นดิน ทั้งด้านผู้สนับสนุนขบวนการ รัฐ และฝ่ายตรงข้าม ซึ่งนำมาพิจารณาในรายละเอียดได้ดังนี้

1) พันธมิตรและการสร้างพันธมิตร

ฝ่ายสนับสนุนหรือพันธมิตร

ผู้สนับสนุน พันธมิตรหรือสมาชิกผู้สนับสนุน(constituent) คือ ปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มที่อุดหนุนทรัพยากรแก่องค์กรการเคลื่อนไหวทางสังคม ซึ่งมีทั้งรูปแบบเงิน และองค์ความรู้

ผู้สนับสนุนหรือพันธมิตรนปช.แดงทั้งแผ่นดินจำแนกเป็น 4 กลุ่ม คือ

1) พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งเป็นพันธมิตรหรือผู้สนับสนุนที่ได้รับผลประโยชน์จากการต่อสู้ของขบวนการคนเสื้อแดงภายใต้การนำของนปช.แดงทั้งแผ่นดินด้วย เนื่องจากถ้าการต่อสู้บรรลุเป้าหมาย คือ ยุบสภาคืนอำนาจให้ประชาชน โอกาสที่จะใช้กลไกการเลือกตั้งให้ได้มาซึ่งอำนาจในการจัดตั้งรัฐบาลแล้วผลักดันให้เกิดความยุติธรรมไม่มีการแทรกแซงจากอำนาจนอกระบบอีก พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตรก็จะได้รับความเป็นธรรมด้วย

พ.ต.ท.ดร.ทักษิณเป็นพันธมิตรที่แม้จะมีอิทธิพลต่อขบวนการทั้งภายนอกคือฝ่ายตรงข้ามที่เป็นเป้าหมายของขบวนการและภายในขบวนการที่ถูกใช้เป็นแหล่งอ้างอิงจากแกนนำและผู้คนทุกระดับเพราะทุกคนสามารถเข้าถึงและติดต่อพูดคุยโดยตรงกับพ.ต.ท.ดร.ทักษิณได้ ซึ่งมีความแปรปรวนและการชี้วัดเฉพาะเจาะจงถึงคามมีอิทธิพลในระดับที่มากน้อยต่อการเคลื่อนไหวนั้นเป็นไปด้วยความยากลำบาก ประกอบกับพ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตรก็ยังเป็นเพียงพันธมิตรของนปช.แดงทั้งแผ่นดินเพราะไม่มีอำนาจในการตัดสินใจโดยตรง ไม่ได้เป็นหนึ่งในแกนนำซึ่งภายในหมู่แกนนำนปช.แดงทั้งแผ่นดินใช้วิธีการนำแบบรวมหมู่ ซึ่งแม้ว่าพ.ต.ท.ดร.ทักษิณจะสามารถผลักดันแนวทางของตนผ่านแกนนำนปช.แดงทั้งแผ่นดินคนใดหรือฝ่ายใดซึ่งจะเป็นเช่นนั้น ในความเป็นจริงได้หรือไม่ก็ตาม ก็ไม่สามารถถือเอาพ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตรเป็นปัจจัยชี้ขาดในสถานการณ์ต่างๆได้อย่างเบ็ดเสร็จและไม่ได้มีลักษณะที่สมบูรณ์ภายใต้อำนาจการตัดสินใจชี้ขาดของตัวพ.ต.ท.ดร.ทักษิณเองได้ในความเป็นจริง เพราะการเคลื่อนไหวมีการประทะประสานกับกลุ่ม บุคคล และองค์กรต่างๆทั้งฝ่ายสนับสนุนและฝ่ายต่อต้านอยู่ตลอดเวลา ในที่นี้จึงจะพิจารณา

บทบาทในภาพกว้างในทางสาธารณะที่พ.ต.ท.ทักษิณสื่อสารกับผู้ชุมนุมและทางสาธารณะ ในสถานการณ์สำคัญๆเป็นหลัก

บทบาทของพ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตรในการเคลื่อนไหวครั้งนี้ ช่วงแรกส่วนใหญ่จะคอยหนุนเสริมหรือให้กำลังใจผู้ร่วมชุมนุมซึ่งส่วนหนึ่งที่มีจำนวนมากพอสมควรที่ชื่นชมในการบริหารประเทศของพ.ต.ท.ดร.ทักษิณ อาทิเช่น การโฟนอินเข้ามาพูดคุยถึงแนวทางในการบริหารประเทศเมื่อขบวนการประสพชัยชนะที่ประเทศเป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์จะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องต่อสู้ให้ได้มาซึ่งประชาธิปไตยสมบูรณ์เสียก่อน การเรียกขวัญและกำลังใจกรณีที่ผู้ชุมนุมผิดหวังกับผลการเจรจากับรัฐบาลในช่วงวันที่ 28 มีนาคม หรือการยุติการโฟนอินในช่วงหลังจากที่ฝ่ายผู้ชุมนุมยึดพื้นที่เวทีราชประสงค์แล้ว แต่ใช้การสื่อสารผ่านสื่อแทนโดยออกมาแสดงความคิดเห็นกรณีการปรองดองที่หนุนช่วย แต่แสดงตัวว่าตนไม่มีอำนาจในการตัดสินใจ หรือการเตรียมการฟ้องร้องในระดับนานาชาติกรณีรัฐบาลใช้กำลังเข้าสลายการชุมนุม เป็นต้น

2) พันธมิตรหรือผู้สนับสนุนคือพรรคเพื่อไทย การเคลื่อนไหวของนปช.แดงทั้งแผ่นดินในครั้งนี้ที่มีข้อเรียกร้องให้ยุบสภานั้น พรรคเพื่อไทยก็เป็นผู้ได้รับผลประโยชน์จากการเคลื่อนไหวด้วย เพราะถ้ายุบสภาจัดการเลือกตั้งใหม่พรรคเพื่อไทยก็มีโอกาสลงสมัครรับเลือกตั้งและอาจกลับมาเป็นรัฐบาลอีกครั้ง สำหรับองค์กรพันธมิตรที่ร่วมขับเคลื่อนกับนปช.แดงทั้งแผ่นดินอย่างแน่นแฟ้น คือ พรรคเพื่อไทยนี้ ได้มีการกำหนดความสัมพันธ์ตามยุทธศาสตร์ “เดินสองขา” ของนปช.แดงทั้งแผ่นดิน⁹ เพราะแกนนำนปช.แดงทั้งแผ่นดินมีบทบาทเป็นนักการเมืองของพรรคเพื่อไทยด้วย ที่กำหนดว่า “ประสานการเคลื่อนไหว การต่อสู้ของประชาชนเข้ากับการต่อสู้ของการเมืองในระบบ ”

ลักษณะการเคลื่อนไหวของพันธมิตรเช่นพรรคเพื่อไทยที่ร่วมกับนปช.แดงทั้งแผ่นดินนั้น ไม่ได้ยึดกุมการเคลื่อนไหวในรัฐสภาเป็นแนวทางหลักเพื่อหนุนเสริมการเคลื่อนไหวของนปช.แดงทั้งแผ่นดิน แต่ใช้วิธีการลงมาร่วมเคลื่อนไหวบนท้องถนนร่วมด้วยเป็นหลักซึ่งปรากฏจากการขึ้นเวทีปราศรัยทั้งในนามพรรคและมาในนามส่วนตัวด้วย ทั้งยังมีร่องรอยการหนุนช่วยด้านทรัพยากรในการเคลื่อนไหวของนปช.แดงทั้งแผ่นดิน จากการที่รัฐบาลควบคุมการทำธุรกรรมทางการเงินของนักการเมืองที่รัฐบาลเชื่อว่าเป็นผู้ให้การสนับสนุนทางการเงินในการชุมนุมครั้งนี้ (ไทยรัฐ, 17 พฤษภาคม 2553:16) ส่วนการที่นักการเมืองพรรคเพื่อไทยจำนวนมากพร้อมใจกัน

⁹ ดูเพิ่มเติมที่ภาคผนวก ก.

ขึ้นเวทีนั้นนิธิ เอียวศรีวงศ์ได้ตั้งข้อสังเกตไว้อย่างน่าสนใจว่าเนื่องจากพ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตรมีความหมายน้อยลงไปในช่วงการเคลื่อนไหวของคนเสื้อแดง และมองในฐานะที่ขบวนการคนเสื้อแดงเป็นทรัพยากรทางการเมืองที่ใหญ่กว่าพ.ต.ท.ดร.ทักษิณนักการเมืองเหล่านี้จึงพยายามเข้ามาเกาะเกี่ยวไว้ (นิธิ เอียวศรีวงศ์, มติชน, 26 เมษายน 2553: 6)

3) นักธุรกิจที่ได้รับประโยชน์จากการบริหารงานในรัฐบาลภายใต้การนำของ พ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร ได้แก่ พันเลิศ ไบหยก เจ้าของกลุ่มไบหยก พงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล เจ้าของธุรกิจรับเหมาก่อสร้าง เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นอดีตสมาชิกพรรคไทยรักไทย พรรคพลังประชาชน และคนใกล้ชิดอดีตนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ดร. ทักษิณ ชินวัตรปรากฏจากการอายัดบัญชีทรัพย์สินของกลุ่มทุนต่างๆจากฝ่ายรัฐบาล เพื่อป้องกันการให้การสนับสนุนการชุมนุม (ไทยรัฐ 17 พฤษภาคม 2553: 16)

4) พันธมิตรหรือผู้สนับสนุนขบวนการในส่วนของนักวิชาการ นักกิจกรรมทางสังคม และนักศึกษา ซึ่งจุดมุ่งหมายในการสนับสนุนขบวนการของคนกลุ่มนี้ไม่ใช่ผลประโยชน์ในเชิงส่วนบุคคล แต่เป็นระดับอุดมการณ์ที่ต้องการรักษาและส่งเสริมหลักการประชาธิปไตย ความเท่าเทียม ความยุติธรรมทางสังคมและการเมือง อันเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยบทบาทของผู้สนับสนุนในการเคลื่อนไหวครั้งนี้ มี 2 บทบาท คือ 1) วิพากษ์วิจารณ์ ท้วงติง ตั้งคำถาม 2) การปกป้องหลักการสำคัญอันเป็นสากล

บทบาทด้านแรก คือ การทำหน้าที่ในการวิพากษ์วิจารณ์ ท้วงติง ตั้งคำถามกับการเคลื่อนไหวของขบวนการโดยการเขียนบทความหรือแสดงความคิดเห็นในเชิงสาธารณะ ต่อทั้งภาพรวมการเคลื่อนไหวและประเด็นเฉพาะ อาทิเช่น การสละเลือด การยึดพื้นที่ราชประสงค์ หรือการวิพากษ์วิจารณ์ยุทธศาสตร์-ยุทธวิธีโดยรวมซึ่งส่วนนี้ได้นำเสนอรายละเอียดไว้ในบทที่ 4 แล้ว เพื่อหวังในการก่อเกิด พัฒนาและการปรับปรุงการเคลื่อนไหว ซึ่งอาจจะมีโอกาสได้นำเสนอต่อแกนนำบ้างไม่มากนัก

บทบาทด้านต่อมา คือ การออกมาปกป้องหลักการอันเป็นสากลและหนุนเสริมเพื่อให้เกิดการพัฒนาประชาธิปไตยโดยรวม อาทิเช่น การเสนอทางออกให้รัฐบาลยุบสภา การคัดค้านการประกาศพระราชบัญญัติการรักษาความมั่นคงภายในราชอาณาจักร การคัดค้านการปิดกั้นเสรีภาพสื่อมวลชน การคัดค้านการใช้กำลังเจ้าหน้าที่จัดการสลายการชุมนุม เป็นต้น โดยได้นำเสนอรายละเอียดไว้ในบทที่ 4 แล้วเช่นกัน ซึ่งในส่วนนี้เป็นการกดดันรัฐบาลและหนุนช่วยขบวนการให้บรรลุข้อเรียกร้องได้ในอีกด้านหนึ่ง แต่ยังมีข้อจำกัดเพราะการขยายแนวร่วมไปยัง

นักวิชาการและนักกิจกรรมทางสังคมยังไม่เพียงพอ ที่จะปกป้องแนวทางที่ถูกต้องของนปช.แดงทั้งแผ่นดินและสร้างความชอบธรรมในการเคลื่อนไหวไปสู่สังคม

อย่างไรก็ตามแม้ว่าพันธมิตรที่สนับสนุนการเคลื่อนไหวของนปช.แดงทั้งแผ่นดินในครั้งนี้จะเห็นประโยชน์และอาจได้รับผลประโยชน์จากการต่อสู้ไม่ตรงกัน กล่าวคือสองกลุ่มแรกได้รับผลประโยชน์ต่อตนเองและกลุ่มโดยตรง ซึ่งธิดา ถาวรเศรษฐได้อธิบายความสัมพันธ์ของนปช.แดงทั้งแผ่นดินกับพ.ต.ท.ดร.ทักษิณ และผลประโยชน์ที่ทั้งประชาชน พรรคเพื่อไทย และพ.ต.ท.ดร.ทักษิณ จะได้รับจากการต่อสู้ไว้ด้วยว่า “ถ้าประเทศ ประชาชนได้รับความเป็นธรรม เขา (แกนนำนปช.แดงทั้งแผ่นดินที่เป็นส.ส.พรรคเพื่อไทย-ผู้วิจัย)ก็ได้ด้วย เหมือนคุณทักษิณก็ได้ด้วย แต่เราไม่มีคุณทักษิณเป็นตัวหลักในการเรียกร้อง” (ธิดา ถาวรเศรษฐ, voicetv, 23 สิงหาคม 2553: ออนไลน์)สำหรับกลุ่มที่สามก็คล้ายๆกันแต่เป็นลักษณะผลพลอยได้ คือ ถ้าอำนาจรัฐกลับมาอยู่ที่ฝ่ายรัฐบาลภายใต้การนำของพ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตร แนวทางนโยบายและอุดมการณ์ในการบริหารประเทศด้านเศรษฐกิจก็ต้องเอื้ออำนวยประโยชน์ให้แก่พวกเขาด้วยเช่นกัน ส่วนกลุ่มที่สี่นั้นเป็นผลประโยชน์ในเชิงอุดมการณ์ทางการเมือง แต่จุดมุ่งหมายร่วมกันของพันธมิตรทั้งสี่กลุ่ม คือ การมองความจำเป็นที่จะต้องมีการเมืองที่อำนาจอธิปไตยต้องเป็นของประชาชนอย่างแท้จริง อันจะนำมาซึ่งผลประโยชน์ของสังคมโดยรวมและได้รับผลพลอยได้คือผลประโยชน์ต่อตนเองก็จะตามมา

การสร้างพันธมิตร : การเปลี่ยนสาธารณชนผู้เฝ้ามองให้กลายมาเป็นผู้สนับสนุนขบวนการ

หน้าที่ขององค์กรการเคลื่อนไหวทางสังคมอีกส่วนหนึ่ง คือ กำหนดเป้าหมายและยุทธวิธีเพื่อให้ผู้เฝ้ามองหันมาเห็นอกเห็นใจและเข้าใจเป้าหมายในการเคลื่อนไหว โดยสาธารณชนผู้เฝ้ามอง (bystander public) คือ ผู้ที่ไม่ได้เข้ามาเป็นสมาชิกผู้ร่วมจุดหมายเดียวกันแต่รับรู้ในจุดหมายและกระทำการของขบวนการทางสังคม ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ได้มีลักษณะเป็น“ฝ่ายตรงกันข้าม” (opponent) หรือ “ฝ่ายต่อต้านขบวนการทางสังคม” (counter movement)

จากการพิจารณาพบว่าวิธีการสร้างพันธมิตรในทางหลักการ นปช.แดงทั้งแผ่นดินได้บรรจุเป็นลายลักษณ์อักษรไว้ในแนวทางนโยบายข้อสอง คือ “สามัคคีประชาชนไทย โดยมีมวลชนพื้นฐานเป็นกำลังหลัก ประสานกับผู้รักประชาธิปไตยและรักความเป็นธรรมทุกภาคส่วนทั้งในภาคธุรกิจ พรรคการเมือง องค์กรศาสนา สถาบันการศึกษา ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ พลเรือนเพื่อต่อสู้กับระบอบอำมาตยาธิปไตยที่เป็นอุปสรรคในการพัฒนาการเมือง เศรษฐกิจ และ

สังคมของไทยให้ได้ระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง"¹⁰ ซึ่งจะสามารถสามัคคีกับคนจำนวนมากได้ก็ต้องดำเนินแนวทางสันติวิธีซึ่งเป็นนโยบายข้อสามของนปช.แดงทั้งแผ่นดิน ซึ่งก่อนหน้านี้มีการไปผูกมิตรกับทหารบ้าง ทั้งยังสื่อสารแนวทางนโยบาย เป้าหมาย และยุทธวิธี โดยการถ่ายทอดการจัดโรงเรียนนปช.แดงทั้งแผ่นดินผ่านช่องทางโทรทัศน์เพื่อเชิญชวนให้สาธารณชนเข้าใจเป้าหมายของการเคลื่อนไหวในระดับหนึ่ง และเน้นย้ำแนวทางนโยบายเรื่องสันติวิธีซึ่งเป็นนโยบายข้อสามเพื่อให้สาธารณชนรับทราบตลอดมา สำหรับการชุมนุมเคลื่อนไหวในครั้งนี้ นปช.แดงทั้งแผ่นดินพยายามยึดหลักแนวทางสันติวิธีในการเคลื่อนไหวเพื่อให้คนในสังคมเห็นอกเห็นใจและหันมาให้การสนับสนุนเป็นหลัก อีกทั้งมีความพยายามจะสื่อสารกับสังคมผ่านการปราศรัยของแกนนำบางส่วน และผ่านการตั้งโต๊ะแถลงข่าวโดยแกนนำนปช.แดงทั้งแผ่นดินตลอดการเคลื่อนไหวว่า สิ่งที่นปช.แดงทั้งแผ่นดินเคลื่อนไหวอยู่นี้เพื่อประโยชน์แก่ทั้งสังคม เพื่อต้องการให้สังคมไทยมีความยุติธรรม มีประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ ไม่ใช่เพื่อคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยเฉพาะ

ส่วนในทางปฏิบัตินั้นนปช.แดงทั้งแผ่นดินประสบความสำเร็จในการนำหลักการไปใช้ในสถานการณ์จริงได้หรือไม่ สาธารณชนผู้เฝ้ามองมีความเห็นอกเห็นใจและเข้าใจขบวนการเคลื่อนไหวมากน้อยเพียงไร อย่างไรนั้น ต้องการการศึกษาวิจัยที่ลึกซึ้งเพื่อตอบคำถามเหล่านี้ต่อไป

2) ฝ่ายต่อต้านและการควบคุมปราบปรามจากรัฐบาล

จากการพิจารณารายละเอียดบทที่ 4 และส่วนของยุทธวิธีที่ปรากฏในการเคลื่อนไหวในครั้งนี้จากฝ่ายผู้ชุมนุมทำให้มองเห็นลักษณะ-บทบาทของรัฐบาลและฝ่ายต่อต้านในสถานการณ์ต่างๆ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ฝ่ายต่อต้าน ประกอบด้วย

1 นักวิชาการ ได้แก่ กลุ่มนักวิชาการ 303 คนที่มีบทบาทในการคัดค้านการยุบสภา

นักวิชาการกลุ่มนี้ปรากฏตัวขึ้นครั้งแรกช่วงวันที่ 9 เมษายนผ่านการออกแถลงการณ์ (สยามรัฐ, 9 เมษายน 2553: 11) ซึ่งเป็นสถานการณ์หลังจากที่ฝ่ายผู้ชุมนุมเข้ายึดพื้นที่ราชประสงค์ปักหลักชุมนุมเพิ่มอีกสถานที่หนึ่งนอกจากสะพานผ่านฟ้าลีลาศ ซึ่งนักวิชาการ

¹⁰ ดูเพิ่มเติมในภาคผนวก ก.

กลุ่มนี้ถือเป็นกลุ่มปัญญาชนที่มีบทบาททางสังคมสูง ซึ่งรัฐบาลสามารถอ้างอิงเพื่อให้การดำรงไว้ซึ่งอำนาจในการบริหารประเทศต่อไปมีน้ำหนักมากยิ่งขึ้น ต่อมาเกิดเหตุการณ์ปราบปราม 10 เมษายน นักวิชาการกลุ่มนี้พยายามแสดงบทบาทในฐานะบุคคลที่เป็นกลาง อาสาเข้ามาใกล้ชิดปัญหาความขัดแย้งด้วย แต่ไม่เกิดผลในทางปฏิบัติแต่ประการใด

2 นักธุรกิจ ได้แก่ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย ชมรมนักธุรกิจเพื่อประชาธิปไตย เป็นต้น

นักธุรกิจกลุ่มนี้เริ่มปรากฏตัวเมื่อฝ่ายผู้ชุมนุมเริ่มเคลื่อนไหวขบวนรอบกรุงเทพมหานครหลายครั้ง เริ่มจากกลุ่มชมรมนักธุรกิจเพื่อประชาธิปไตยปรากฏตัวขึ้นก่อน โดยออกแถลงการณ์คัดค้านการเคลื่อนไหวของฝ่ายผู้ชุมนุมว่าเป็นการสร้างผลเสียหายต่อเศรษฐกิจ (มติชน, 27 มีนาคม 2553: 15) ต่อมานักธุรกิจกลุ่มอื่นได้ออกมาแสดงบทบาทชัดเจนเมื่อฝ่ายผู้ชุมนุมปฏิบัติการยึดพื้นที่ราชประสงค์ซึ่งเป็นพื้นที่ธุรกิจ อันมีผลกระทบทางเศรษฐกิจโดยตรง นำโดย พรศิลปี พัทธินทร์ตะกุล กรรมการรองเลขาธิการ สภาหอการค้าได้ออกมาขอให้ฝ่ายผู้ชุมนุมเห็นแก่เศรษฐกิจของประเทศด้วย (แนวหน้า, 4 เมษายน 2553: 10)

3 กลุ่มประชาชน ได้แก่ กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย กลุ่มเสื้อหลากสี เป็นต้น

กลุ่มประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยนั้นเป็นฝ่ายตรงข้ามกับขบวนการมาอย่างยาวนาน ที่ปรากฏชัดเจนคือช่วงที่กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยออกมาเคลื่อนไหวในปี พ.ศ. 2551 จนมีส่วนทำให้รัฐบาลอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะขึ้นสู่อำนาจได้ ซึ่งการเคลื่อนไหวของกลุ่มพันธมิตรประชาชนในช่วงนั้นได้สร้างความเสียหายให้ประเทศค่อนข้างมาก ได้แก่ การยึดสนามบินสุวรรณภูมิ เป็นต้น และมีภาพที่เป็นคู่ขัดแย้งกับฝ่ายผู้ชุมนุมที่นำโดยนปช.แดงทั้งแผ่นดิน ค่อนข้างชัดเจน ในช่วงแรกของการเคลื่อนไหวกลุ่มนี้จึงยังไม่ปรากฏตัว แต่การรวมตัวกันของ"กลุ่มคนเสื้อชมพู"อย่างเป็นทางการในวันที่ 2 เมษายน ต่อมาเปลี่ยนเป็นกลุ่มเสื้อหลากสีนั้น แกนนำกลุ่มก็ล้วนเคยเข้าร่วมกับกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยทั้งสิ้น แต่การปรากฏตัวในนามกลุ่มอื่นๆซึ่งแสดงบทบาทว่าได้รับผลกระทบและความเดือดร้อนจากการชุมนุมทำให้ดูมีน้ำหนักน่าเชื่อถือและขยายแนวร่วมได้มากกว่า ซึ่งรัฐบาลใช้เป็นข้ออ้างโจมตีฝ่ายผู้ชุมนุมมีน้ำหนักมากกว่ากลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย อันเป็นกลุ่มที่มีส่วนผลักดันการขึ้นสู่อำนาจของรัฐบาลและถูกมองว่าเป็นฝ่ายเดียวกับรัฐบาล

อย่างไรก็ตามกลุ่มคนเลื้อยหลากสีก็ดำเนินการเคลื่อนไหวสอดคล้องกับฝ่ายรัฐบาล และหนุนเสริมเมื่อกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยเริ่มออกมาเคลื่อนไหว แม้จะปรากฏตัวต่างช่วงเวลาและต่างบทบาทกันก็ตาม อาทิเช่น การเคลื่อนไหวต่อประเด็นแผนปรองดองที่นายกรัฐมนตรีเสนอไปนั้น กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยได้ออกมาคัดค้านอย่างชัดเจน (แนวหน้า, 7 พฤษภาคม 2553: 7) ส่วนกลุ่มคนเลื้อยหลากสีแสดงท่าทีตอบรับแต่ขอให้เลื่อนเวลาการยุบสภาออกไปก่อน (มติชน, 9 พฤษภาคม 2553: 14) เป็นต้น

4 ประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากการชุมนุม ซึ่งปรากฏผ่านการระบายออกในช่องทางอินเทอร์เน็ตผ่าน Facebook อาทิเช่น กลุ่ม อยากไปพาราก่อนมากมาก (www.facebook.com, ก่อตั้งเมื่อ 14 พฤษภาคม 2553: ออนไลน์) กลุ่มมั่นใจว่าคนไทย 1 ล้านคนอยาก"ยุติมืออบ อยากมีชีวิตปกติ" (www.facebook.com, ก่อตั้งเมื่อ 29 เมษายน 2553: ออนไลน์) กลุ่มพลังเงียบ(คม ชัด ลึก , 3 เมษายน 2553: ออนไลน์) เป็นต้น

กลุ่มนี้แม้จะปรากฏตัวในช่องทางการสื่อสารออนไลน์เป็นหลัก แต่ค่อนข้างมีอิทธิพลที่รัฐบาลนำมาใช้อ้างอิงเพื่อโจมตีฝ่ายผู้ชุมนุมอยู่มาก และบางส่วนได้แก่ กลุ่มสมาชิกเฟลบุ๊ก"มั่นใจหนึ่งล้านคนต่อต้านการยุบสภา" มีการร่วมมือกับกลุ่มคนเลื้อยหลากสีเพื่อเข้าพบเพื่อให้กำลังใจนายกรัฐมนตรี สนับสนุนการปรองดอง และยื่นข้อเรียกร้องให้เลื่อนวันยุบสภาออกไปด้วย (มติชน, 9 พฤษภาคม 2553: 14)

วิธีการควบคุมปราบปรามจากรัฐบาล

จากการชุมนุมเคลื่อนไหวในครั้งนี้ทำให้มองเห็นได้อย่างชัดเจนว่า รัฐบาลมีนโยบายต่อฝ่ายผู้ชุมนุมในลักษณะเตรียมการตอบโต้และปราบปรามอย่างรุนแรงเป็นนโยบายหลัก สะท้อนจากการเตรียมการทั้งด้านงบประมาณและในทางปฏิบัติ โดยเริ่มจากการสร้างภาพให้ผู้ชุมนุมเป็นผู้นิยมความรุนแรง อีกด้านหนึ่งก็พยายามสกัดขัดขวางการเคลื่อนไหวด้วยวิธีการต่างๆ แต่เมื่อมีกระแสสาธารณชนตอบรับฝ่ายผู้ชุมนุมอย่างดีจากการเคลื่อนไหวที่เป็นไปด้วยความเรียบร้อยซึ่งเป็นผลจากยุทธวิธีและบริหารจัดการจัดการของฝ่ายผู้ชุมนุม รัฐบาลจึงแสดงท่าทีว่าควรจะมีการเจรจา แต่อีกด้านหนึ่งกลับพยายามสร้างสถานการณ์ในเป็นผลลบกับฝ่ายผู้ชุมนุมอยู่เป็นระยะๆ มีการบังคับใช้กฎหมาย การออกหมายจับ การกล่าวหาซึ่งขาดการพิสูจน์ในเชิงพยานหลักฐานว่าด้วยผู้ก่อการร้าย ขบวนการล้มเจ้า เป็นต้น รวมทั้งปฏิบัติการทางจิตวิทยาที่เรียกผู้ชุมนุมและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้าไปรายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่ระหว่างการประชุมทั้งหมดทั้งในพื้นที่กรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด อีกด้านหนึ่งในช่วงต่อมาก็สอดคล้องประสานกับฝ่ายต่อต้านผู้ชุมนุมซึ่ง

คนกลุ่มนี้ส่วนหนึ่งมีอิทธิพลต่อการจัดตั้งรัฐบาลด้วยส่วนหนึ่ง ทั้งกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยและกลุ่มนักธุรกิจ

สำหรับการตัดสินใจสั่งการเคลื่อนกำลังเข้าสลายการชุมนุมแต่ละครั้งนั้น รัฐบาลจะอาศัยจังหวะที่ฝ่ายผู้ชุมนุมเคลื่อนไหวแล้วเพลี่ยงพล้ำ สุ่มเสี่ยงต่อความรุนแรงซึ่งเป็นประเด็นที่อ่อนไหวต่อสาธารณชน ทั้งเหตุการณ์ 10 เมษายนที่เป็นผลของการที่ฝ่ายผู้ชุมนุมบุกเข้าไปในรัฐสภา การปราบปรามที่เริ่มขึ้นในวันที่ 13 พฤษภาคมอันเป็นผลจากการบุกโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ ประกอบกับสถานการณ์ที่เกิดความขัดแย้งในหมู่แกนนำเป็นการเปิดช่องให้แก່ฝ่ายรัฐบาลตัดสินใจปราบปราม ซึ่งแม้ว่าจะมีองค์กระหว่างประเทศและสื่อมวลชนต่างประเทศบางส่วนได้เสนอแนะทางออกของปัญหาและวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลด้วย รัฐบาลก็ได้ดำเนินการตามข้อเสนอแนะของทั้งองค์กระหว่างประเทศและสื่อมวลชนต่างประเทศแต่ประการใด

โดยสาเหตุที่รัฐบาลมีนโยบายในลักษณะเตรียมการตอบโต้และปราบปรามอย่างรุนแรง เนื่องมาจากรัฐบาลชุดนี้เกิดขึ้นจากการผลักดันจากชนชั้นนำและกลุ่มพลังทางสังคมจำนวนหนึ่งซึ่งมีผลประโยชน์ที่ขัดแย้งกับประชาชนส่วนใหญ่ในสังคม (เก่งกิจ กิติเรียงลาภ, ประชาไท, 31 มีนาคม 2553: ออนไลน์) นั่นคือชนชั้นกลางระดับล่างหรือกลุ่มผู้ผลิตนอกภาคการเกษตร ดังได้กล่าวไปแล้ว ซึ่งได้รับผลประโยชน์จากนโยบายของรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง อันได้แก่พรรคการเมืองภายใต้การนำของพ.ต.ท.ดร.ทักษิณ ชินวัตรนั่นเอง ซึ่งแต่ละฝ่ายต้องการอำนาจรัฐในการดำเนินนโยบายในแนวทางที่เป็นผลประโยชน์ของกลุ่มตน จึงปรากฏตัวเป็นขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมขึ้น โดยฝ่ายผู้ชุมนุมคือขบวนการคนเสื้อแดงที่มีองค์การนำคือ นปช.แดงทั้งแผ่นดินนั่นเอง ซึ่งจะเห็นได้ว่ารัฐบาลและฝ่ายสนับสนุนนั้นไม่สามารถลงจากอำนาจหรือทำให้เกิดการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตยได้ เพราะได้รับบทเรียนความพ่ายแพ้หลังจากที่รัฐบาลภายใต้การนำของคณะรัฐประหารได้จัดการเลือกตั้งขึ้นเมื่อปลายปี 2550 ประชาชนส่วนใหญ่ก็ยังคงสามารถจัดตั้งรัฐบาลที่ตนชื่นชอบขึ้นมาได้ ซึ่งหลังจากนั้นฝ่ายต่อต้าน ได้แก่ กลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยก็ออกมาเคลื่อนไหว และกลไกรัฐอื่นๆก็ออกมาหนุนเสริมโค่นล้มรัฐบาลพรรคพลังประชาชนที่มาจากการเลือกตั้งสำเร็จ จนสามารถจัดตั้งรัฐบาลชุดปัจจุบันได้ในที่สุด ซึ่งเมื่อปรากฏว่ามีขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมที่ผู้เข้าร่วมชุมนุมออกมาเรียกร้องขอให้คืนอำนาจให้ประชาชนเพื่อจัดการเลือกตั้งใหม่นั้น แม้จะเป็นสิทธิเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตยตามหลักสากลก็ตาม รัฐบาลก็ไม่สามารถคืนอำนาจให้ได้และมีนโยบายในลักษณะรุนแรงดังกล่าวต่อขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมตลอดมา

5.4.3 ลักษณะรูปแบบองค์กรของแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการ (นปช.)แดงทั้งแผ่นดิน

ตามที่ Sidney Tarrow (1999: 123-124) ได้ให้ความหมายขององค์กรการเคลื่อนไหวทางสังคม ไว้ว่าเป็นองค์กรของการกระทำการรวมหมู่ที่มีปฏิสัมพันธ์กับฝ่ายตรงข้าม กล่าวคือ องค์กรของขบวนการเคลื่อนไหวเป็นได้ทั้งองค์กรที่แบบทางการจนไปถึงองค์กรแบบไม่เป็นทางการ ซึ่งองค์กรเหล่านี้อาจถูกควบคุมโดยองค์กรแบบทางการ พันธมิตร บุคคลหรือกลุ่มคนนั้น เมื่อนำมาพิจารณารูปแบบองค์กรของแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการ(นปช.)แดงทั้งแผ่นดินหรือนปช.แดงทั้งแผ่นดิน ที่เริ่มจากองค์กรที่มีลักษณะไม่เป็นทางการภายใต้ชื่อแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการ (นปก.) ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) และเปลี่ยนภารกิจไปตามสถานการณ์แต่ยังคงมีลักษณะเครือข่ายหลวมๆไม่เป็นทางการอยู่ จนในที่สุดพัฒนามาเป็นองค์กรภายใต้ชื่อแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) แดงทั้งแผ่นดินที่มีลักษณะทั้งส่วนที่เป็นทางการแต่ยังมีส่วนที่ไม่เป็นทางการอยู่ด้วย โดยปรากฏชัดออกมาในช่วงการเคลื่อนไหวใหญ่วันที่ 12 มีนาคม ถึง 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 ทั้งด้านลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างแกนนำนปช.แดงทั้งแผ่นดิน ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างแกนนำนปช.แดงทั้งแผ่นดินและแกนนำย่อยอื่นๆ ความสัมพันธ์ระหว่างแกนนำกับผู้ร่วมชุมนุม และด้านเป้าหมายและยุทธวิธีภายใต้เงื่อนไขสถานการณ์ต่างๆ เพื่อให้เข้าใจลักษณะรูปแบบองค์กรของนปช.แดงทั้งแผ่นดิน จึงได้นำมาพิจารณามีรายละเอียดดังนี้

ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างแกนนำนปช.แดงทั้งแผ่นดิน

ความสัมพันธ์ระหว่างแกนนำส่วนกลางที่มีอำนาจตัดสินใจในสถานการณ์ต่างๆ นั้น เมื่อมีข้อตกลงกันภายในหมู่แกนนำว่าจะร่วมมือกันภายใต้รูปแบบองค์กรที่มีลักษณะเป็นทางการที่มีแนวทางนโยบายชัดเจนยึดกุมไปปฏิบัติร่วมกันแล้ว ก็ตกลงกันว่าจะใช้รูปแบบ"การนำรวมหมู่"¹¹ โดยการเคลื่อนไหวใหญ่ครั้งนี้ได้มีการประชุมปรึกษาหารือกันในเรื่องต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นยุทธวิธีในการเคลื่อนไหว การตัดสินใจในเรื่องต่างๆต้องผ่านที่ประชุม ซึ่งตั้งแต่เริ่มเคลื่อนไหวในวันที่ 12 มีนาคมนั้น การดำเนินการเคลื่อนไหวภายใต้การนำของนปช.แดงทั้งแผ่นดินดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย แต่ต่อมาปรากฏเหตุการณ์ที่แกนนำเริ่มไม่ได้ถือปฏิบัติตามมติขององค์กรนำร่วมกันร่วมกัน อาทิเช่น เหตุการณ์บุกรุกฐานของอริสมันต์ พงษ์เรืองรองในวันที่ 7 เมษายน ที่

¹¹ ดู"หลักการว่าด้วยการนำ"ของนปช.แดงทั้งแผ่นดิน เพิ่มเติมที่ภาคผนวก ก.

นอกเหนือมติในที่ประชุม การเข้าตรวจดูโรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ในวันที่ 29 เมษายน แต่ไม่มีการลงโทษหรือเชิญออกจากตำแหน่งแกนนำ เพียงแต่กล่าวเตือนและปกป้ององค์กรบ้างเท่านั้นดังที่ได้นำเสนอในรายละเอียดบทที่ 4 ไปแล้ว และการที่แกนนำส่วนหนึ่งแสดงท่าทีที่ไม่เคารพการตัดสินใจของเสียงส่วนใหญ่¹² จนทำให้ วีระ มุสิกพงศ์ตัดสินใจยุติบทบาทแกนนำไปเป็นเพียงผู้ร่วมชุมนุมในวันที่ 10 พฤษภาคมเพราะเกรงว่าถ้าปล่อยให้มีการลงมติจะเกิดความแตกแยกในหมู่แกนนำ ซึ่งสถานการณ์ต่างๆ ที่กล่าวมานี้ทำให้มองเห็นว่าแกนนำมีประสบการณ์การเคลื่อนไหวร่วมกับประชาชนนั้นไม่เท่ากันและการเล็งเห็นประโยชน์ส่วนรวมกับส่วนเพื่อนพ้องก็มีไม่เท่ากันด้วย เป็นความแตกต่างของที่มาและประสบการณ์ของแกนนำที่ประกอบขึ้นจากคนที่มีภูมิหลังหลากหลาย

แต่อย่างไรก็ตามเมื่อมีข้อตกลงร่วมกันทั้งแนวทางนโยบายและหลักการนำรวมหมู่ สิ่งที่จะควรจะเป็นตามหลักการของการนำรวมหมู่ คือ ทั้งฝ่ายที่ไม่ต้องการยุติการชุมนุมซึ่งเป็นเสียงข้างน้อย และฝ่ายที่ต้องการยุติการชุมนุมซึ่งมีแนวโน้มว่าเป็นเสียงข้างมากแต่มีบางส่วนหนึ่งที่ตัดสินใจยุติบทบาทแกนนำไปก่อน ควรยึดคุณลักษณะการนำรวมหมู่ตามข้อตกลงที่มีขององค์กร คือ การเคารพเสียงข้างมาก และแม้ว่าผลของการลงมติจะเป็นเช่นไรก็ต้องเคารพมติที่ประชุม ไม่ควรมีการยุติบทบาทแกนนำระหว่างทางอันแสดงถึงความรับผิดชอบต่อองค์กรร่วมกัน¹³ จากเหตุการณ์วันที่ 10 พฤษภาคมดังกล่าว นำมาซึ่งการสิ้นสุดสภาพการนำภายใต้รูปแบบการนำรวมหมู่ในการชุมนุมเคลื่อนไหวในครั้งนี้

จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ภายในหมู่แกนนำของนปช. แดงทั้งแผ่นดินมีลักษณะเป็นแบบ"ฉันทเพื่อน พี่น้อง พรรคพวก"ซึ่งเป็นความสัมพันธ์ในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ ไม่ได้มีการกำหนดรูปแบบของกฎระเบียบและบทลงโทษทางวินัยที่เป็นทางการไว้ชัดเจน แต่มีการยึดถือกฎระเบียบในลักษณะ "สัญญาใจ"¹⁴ องค์กรมีกฎระเบียบเป็นลายลักษณ์อักษรในลักษณะที่ควรกระทำแต่ขาดบทบัญญัติด้านที่ต้องกระทำและห้ามกระทำไว้ อีกทั้งแกนนำบางส่วนมีลักษณะเสรีชนอยู่ระดับหนึ่ง ซึ่งแกนนำส่วนหนึ่งยังขาดความตระหนักว่าระเบียบวินัยในการห้ามฝ่าฝืนมติที่ประชุมเป็นสิ่งจำเป็นและต้องยึดกุมอย่างเคร่งครัด ซึ่งลักษณะความสัมพันธ์ภายในหมู่แกนนำ

¹² ดูเพิ่มเติมในบทสัมภาษณ์ธิดา ดาวระเศรษฐีในภาคผนวก ค.

¹³ "ภูมิหลังของแต่ละคนแตกต่างกัน ที่มาของแกนนำแต่ละคน มาจากคนละทาง จะให้คิดเหมือนกันทีเดียวมันไม่มี ดังนั้นต้องพูดคุยกันถึงถามว่าบางเรื่องภายในระยะเวลาอันสั้น เราไม่สามารถจัดการศึกษาให้เข้าใจว่าการต่อสู้ของประชาชนมันต้องยืดหยุ่นยืดหยุ่นและสู้ไปที่ละขั้นตามความเป็นจริง เพราะเราไม่สามารถที่จะทำอะไรเกินกว่าความเป็นจริงได้กระทั่งนโยบายเราจึงใช้คำว่าเฉพาะหน้า" (ธิดา ดาวระเศรษฐี, voicetv, 23 สิงหาคม 2553: ออนไลน์)

¹⁴ ดูเพิ่มเติมในบทสัมภาษณ์ธิดา ดาวระเศรษฐีในภาคผนวก ค.

ดังกล่าวข้างต้นจึงส่งผลต่อหลักการในการนำรวมหมู่โดยปริยายว่า ถ้าขาดรูปแบบองค์กรที่เป็นทางการ ไม่มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ วินัย การลงโทษ ฯลฯ อย่างชัดเจนเพียงพอ รูปแบบการนำรวมหมู่ก็ไม่สามารถนำมาใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมตามหลักการที่วางไว้ได้เลย

ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างแกนนำส่วนกลางที่มีอำนาจตัดสินใจกับแกนนำกลุ่มย่อยต่างๆ

ส่วนลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างแกนนำส่วนกลางที่มีอำนาจตัดสินใจกับแกนนำกลุ่มย่อยต่างๆนั้น แม้ว่านปช.แดงทั้งแผ่นดินจะมีการเปิดโรงเรียนผู้ปฏิบัติงานนปช.แดงทั้งแผ่นดิน เพื่อสร้างแกนนำหรือผู้ปฏิบัติงานซึ่งเป็นลักษณะรูปแบบที่เป็นทางการ เพื่อทำความเข้าใจเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ แนวทางนโยบาย และยุทธวิธีในการเคลื่อนไหว ซึ่งการตัดสินใจเข้าอบรมของแกนนำย่อยหรือผู้ปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความสมัครใจ ไม่มีการบังคับให้เข้าเรียนในหลักสูตรดังกล่าวแต่ประการใด อีกทั้งความสัมพันธ์ของผู้เรียนกับผู้สอนก็เป็นไปในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ ผู้เรียนมีลักษณะเสรีชน ทั้งที่เข้าใจและไม่เข้าใจ เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับเนื้อหาหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ของผู้สอน พิจารณาจากการที่ผู้เรียนหรือผู้ปฏิบัติงานเมื่อสำเร็จหลักสูตรไปแล้วได้มีการเปิดโรงเรียนภายใต้ชื่อโรงเรียนผู้ปฏิบัติงานนปช.แดงทั้งแผ่นดินเช่นเดียวกับชื่อที่ตั้งจากนปช.แดงทั้งแผ่นดินส่วนกลาง แต่มีการเชิญพล.ต.ชาติติยะ สวัสดิผลเป็นวิทยากรหลักในงานซึ่งพล.ต.ชาติติยะไม่ใช่แกนนำนปช.แดงทั้งแผ่นดินและมักเสนอให้ขบวนการใช้อาวุธในการต่อสู้ซึ่งไม่เป็นไปตามแนวทางนโยบายของนปช.ที่ว่าด้วยสันติวิธีแต่ประการใด (อุบลกาญจน์ อมรสิน, สัมภาษณ์, 17 เมษายน 2553)

เมื่อเข้าสู่ช่วงการชุมนุมแกนนำย่อยมีสัมพันธ์กับองค์กรนปช.แดงทั้งแผ่นดินโดยการส่งผ่าน ความคิด ปัญหาและอื่นๆผ่านแกนนำที่มีอำนาจตัดสินใจที่ทำหน้าที่ประสานงานส่วนภูมิภาค ในช่วงแรกๆนั้นส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาด้านการจัดการ ได้แก่ที่พักอาศัย อาหาร เหล่านี้เป็นต้น ต่อมาหลังจากช่วงการเจรจาในวันที่ 28-29 มีนาคม ที่ส่งผลให้ผู้ชุมนุมลดลง ประเด็นเรื่องแนวทางการเคลื่อนไหวของนปช.แดงทั้งแผ่นดินเริ่มถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นข้อถกเถียงมากขึ้น เมื่อเวลาผ่านไประยะหนึ่งการเคลื่อนไหวในแนวทางสันติวิธีถูกตั้งคำถามมากขึ้น โดยเฉพาะช่วงหลังเหตุการณ์วันที่ 10 เมษายนที่รัฐบาลใช้กำลังเข้าปราบปรามทำให้มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจำนวนมาก (ศักดิ์รินทร์ กองแก้ว, สัมภาษณ์, 17 เมษายน 2553) แต่การวิเคราะห์สถานการณ์และการตัดสินใจก็ยังคงขึ้นอยู่กับแกนนำส่วนกลางที่มีอำนาจตัดสินใจ ซึ่งการสะท้อนปัญหาของแกนนำส่วนภูมิภาคและผู้ชุมนุมที่ขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของแกนนำส่วนกลางในการนำเสนอปัญหาของแกนนำส่วนภูมิภาคและผู้ชุมนุมที่ใกล้ชิดติดทนต่อที่ประชุม แม้ต่อมาจะมีรูปแบบการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และรับฟังแกนนำส่วน

ภูมิภาคแต่ก็เพิ่งเริ่มขึ้นในช่วงทำการชุมนุม คือ หลังเหตุการณ์ 10 เมษายนไปแล้ว อันเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าจากที่แกนนำส่วนภูมิภาคเรียกร้องว่าแกนนำส่วนกลางต้องรับฟังเสียงของพวกตนด้วย ซึ่งหลายครั้งในการประชุมแกนนำคนสำคัญจากส่วนกลางก็ติดภารกิจไม่สามารถมาร่วมประชุมได้ (อุบลกาญจน์ อมรสิน, **สัมภาษณ์**, 17 เมษายน 2553) แต่ก็มี การปรับเปลี่ยนในทางปฏิบัติ คือ มีการจัดสรรเวลาให้แกนนำส่วนภูมิภาคได้ขึ้นเวทีปราศรัยพบปะกับผู้ชุมนุมของตนเองมากขึ้น แกนนำกลุ่มย่อยต่างๆส่วนใหญ่รู้สึกว่แกนนำส่วนกลางควรให้ความสำคัญกับตนให้มาก เพราะเป็นผู้ดูแลผู้ร่วมชุมนุมซึ่งแกนนำส่วนกลางต้องอาศัยฐานมวลชนจากพวกตน ซึ่งการนำผู้ชุมนุมเข้าร่วมและการที่ผู้ชุมนุมเรียกร้องขอลับบ้านนั้นเป็นไปอย่างอิสระเนื่องจากกลุ่มย่อยและผู้ชุมนุมเองแม้จะถูกระดมให้เข้าร่วมผ่านแกนนำย่อย หัวคะแนนหรือนักการเมือง แต่ก็มีความเป็นอิสระต่อกัน ไม่ใช่ลักษณะการสั่งการ (ศักดิ์รินทร์ กองแก้ว, **สัมภาษณ์**, 17 เมษายน 2553) แสดงให้เห็นถึงความเป็นอิสระระหว่างแกนนำกลุ่มย่อยต่างๆกับแกนนำส่วนกลางที่มีอำนาจตัดสินใจกำหนดยุทธวิธีในสถานการณ์ต่างๆและองค์กรนปช.แดงทั้งแผ่นดิน ที่ยึดโยงผ่านความสัมพันธ์แบบไม่เป็นทางการ ผูกพันกันด้วยความสัมพันธ์ส่วนตัว กล่าวคือ ตัดสินใจบนพื้นฐานตามความพึงพอใจ ความเห็นด้วยและไม่เห็นด้วยกับแกนนำส่วนกลางต่อยุทธวิธีในสถานการณ์ต่างๆของผู้ชุมนุมและแกนนำย่อยเป็นหลัก แต่อาจมีการเกรงใจแกนนำที่ตนเคารพเพราะมีการขอร้องกันไว้ได้บ้าง เป็นต้น

ลักษณะความสัมพันธ์ระหว่างแกนนำกับผู้ร่วมชุมนุม

ด้านความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรนปช.แดงทั้งแผ่นดินกับผู้ร่วมชุมนุม ที่มีทั้งด้านที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเช่นกัน กล่าวคือ ผู้ร่วมชุมนุมที่เป็นสมาชิกของนปช.แดงทั้งแผ่นดิน เป็นรูปแบบที่นปช.แดงทั้งแผ่นดินพยายามยึดโยงกับผู้เห็นด้วยกับแนวทางนโยบาย โดยจัดทำขึ้นผ่านระบบสมาชิกที่ต้องถือปฏิบัติตามแนวทางนโยบายที่เขียนไว้ในบัตรสมาชิก ซึ่งแม้จะแสดงถึงรูปแบบความสัมพันธ์ที่มีลักษณะเป็นทางการ ทั้งกฎระเบียบที่เรียกว่านโยบายที่สมาชิกต้องยึดถือปฏิบัติในทางหลักการและสามารถวัดจำนวนสมาชิกได้แน่นอนผ่านฐานข้อมูลที่ต้องกรเก็บรวบรวมไว้ แต่ในทางปฏิบัติ นปช.แดงทั้งแผ่นดินไม่มีกฎกติกาหรือบทลงโทษที่ชัดเจนกับบุคคลที่สมัครเป็นสมาชิกของนปช.แดงทั้งแผ่นดินที่เป็นทางการในกรณีที่เกิดพฤติการณ์ฝ่าฝืนแนวทางนโยบายได้เลย นปช.แดงทั้งแผ่นดินต้องใช้วิธีการปกป้ององค์กรจากการที่มีบุคคลปฏิบัติในแนวทางที่แตกต่างจากนโยบายหรือบุคคลที่ไม่ประสงค์ต่อขบวนการออกไปได้ เช่น กรณีที่มีบุคคลที่นิยมความรุนแรงหรือพกพาอาวุธที่ไม่สอดคล้องกับแนวทางสันติวิธี โดยผ่านการอธิบายพฤติกรรมเหล่านั้นว่าเป็น"แดงเทียม"หรือไม่ใช่นปช.แดงทั้งแผ่นดิน และแถลงต่อสาธารณชนว่าเจ้าหน้าที่รัฐสามารถดำเนินการตามกฎหมายได้เลย ซึ่งการใช้วาทกรรม"แดงเทียม"เป็นการยึดโยงผู้ชุมนุมให้ผูกติดกับองค์กรนำคือนปช.แดงทั้งแผ่นดินผ่านแนวทางนโยบายที่มีลายลักษณ์อักษร

เป็นทางการ โดยเป็นลักษณะการควบคุมผู้ชุมนุมและปกป้องการปฏิบัติที่แตกต่างจากแนวทางนโยบายของนปช.แดงทั้งแผ่นดินได้ในระดับหนึ่งซึ่งเป็นการควบคุมในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ

อีกด้านหนึ่งสมาชิกกลับรู้สึกผูกพันกับองค์กรผ่านการยอมรับบทบาทการเคลื่อนไหวของแกนนำในอดีตที่เคลื่อนไหวมาอย่างยาวนานหรือแกนนำที่เชื่อว่าจะสามารถนำมาซึ่งชัยชนะในการต่อสู้มากกว่าการผูกพันในแนวทางนโยบาย อีกทั้งความเป็นสมาชิกของนปช.แดงทั้งแผ่นดินก็ยังไม่ใช่ตัวชี้วัดที่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงเพราะผู้ใดก็ตามสามารถสมัครเป็นสมาชิกนปช.แดงทั้งแผ่นดินได้แม้ไม่เห็นด้วยกับแนวทางนโยบาย การปกป้องตนเองขององค์กรนปช.แดงทั้งแผ่นดินจึงมีลักษณะยึดหลักปฏิบัติตามแนวทางนโยบายที่เผยแพร่ออกสู่สาธารณะเป็นเกณฑ์หลัก เนื่องจากระบบสมาชิกยังไม่มีควมรัดกุมเท่าที่ควร ความเป็นสมาชิกที่รู้สึกเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกับองค์กรนปช.แดงทั้งแผ่นดินวัดจากผู้ถือปฏิบัติในแนวทางนโยบายที่ปรากฏต่อสาธารณชนแบบเป็นทางการอย่างเคร่งครัดเป็นหลักในการนำมาพิจารณาความจงรักภักดี ความสมานฉันท์ต่อองค์กรซึ่งอาจเป็นสมาชิกแบบทางการหรือเป็นเพียงผู้เข้าร่วมชุมนุมที่ไม่ได้สมัครสมาชิกก็ได้ โดยในทางปฏิบัติระบบการสมัครสมาชิกจึงถือเป็นเพียงแนวทางหนึ่งในการโฆษณาเผยแพร่แนวทางนโยบายที่เป็นทางการเสียมากกว่าและอาจมีผลทางจิตใจต่อผู้เข้าร่วมชุมนุมว่าเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรต่อผู้เข้าร่วมชุมนุมส่วนหนึ่งเท่านั้น

จากที่กล่าวไปทั้งหมดข้างต้น เพื่อแสดงให้เห็นว่าผู้เข้าร่วมชุมนุมกับนปช.แดงทั้งแผ่นดิน ทั้งจากการสมัครเป็นสมาชิกหรือการเข้าร่วมชุมนุมนั้น บุคคลเหล่านี้มีความเป็นเสรีชน มีความคิดที่เป็นอิสระตามแนวทางของตนในการตัดสินใจที่จะเชื่อถือหรือปฏิบัติตามแกนนำในระดับหนึ่ง และเป็นไปตามประเด็นเท่านั้น อาทิเช่น การเจรจาในวันที่ 28-29 มีนาคม เมื่อผู้ร่วมชุมนุมไม่เห็นด้วยหรือไม่พอใจในแนวทางของแกนนำก็ตัดสินใจเดินทางกลับบ้าน การที่แกนนำยอมรับการขยายระยะเวลาการยุบสภาให้รัฐบาลเมื่อทูตต่างประเทศมาเยี่ยมผู้ชุมนุมในวันที่ 23 เมษายนปรากฏว่ามีผู้ร่วมชุมนุมส่วนหนึ่งแสดงท่าทีไม่พอใจแกนนำ หรือการที่แกนนำประกาศแยกทางและแถลงแนวทางนโยบายว่ามีความแตกต่างจากแนวทางของพล.ต.ชาติติยะ สวัสดิผลอย่างชัดเจนแล้ว แต่ผู้ชุมนุมส่วนหนึ่งยังคงแสดงอาการต้อนรับเมื่อพล.ต.ชาติติยะปรากฏตัวในพื้นที่ชุมนุม เป็นต้น และปรากฏชัดเจนเมื่อมีการขัดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่แบบเป็นไปเอง การยึดศาลากลางตามต่างจังหวัด และการสร้างเวทีย่อยหลังจากวันที่ 13 พฤษภาคมรอบพื้นที่ราชประสงค์ ซึ่งลักษณะเช่นนี้สะท้อนความสัมพันธ์ภายในองค์กรที่ไม่เป็นทางการ

แต่อย่างไรก็ตามสาเหตุที่ปรากฏว่าผู้ชุมนุมยอมรับลักษณะรูปแบบองค์กรด้านที่เป็นทางการ นั่นคือ แนวทางนโยบายได้ในเวลาหนึ่งโดยเฉพาะแนวทางสันติวิธีนั้น เนื่องมาก

จากประสบการณ์การต่อสู้ที่ผ่านมาในอดีต โดยเฉพาะเหตุการณ์เมษายน พ.ศ. 2552 ที่ทำให้เห็นว่าองค์กรที่ขาดระเบียบวินัยและมีแนวทางที่ไม่ได้ยึดกุมสันติวิธีอย่างเคร่งครัดนั้น ทำให้เกิดเงื่อนไขที่รัฐบาลนำมาเป็นข้ออ้างในการปราบปรามได้ง่าย ประกอบกับแกนนำมีการชี้ให้เห็นอย่างเป็นเหตุเป็นผลทั้งผ่านสื่อโทรทัศน์และสื่อสิ่งพิมพ์ ทั้งยังมีการจัดให้ความรู้ผ่านโรงเรียน ผู้ปฏิบัติงานนปช.แดงทั้งแผ่นดิน เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานนำไปเผยแพร่ และผ่านส่วนหนึ่งผ่านเวทีปราศรัยต่างๆด้วย ซึ่งเมื่อเข้าสู่ช่วงการชุมนุมที่เริ่มในเดือนมีนาคม ผู้ร่วมชุมนุมก็ยังคงปฏิบัติตามแนวทางนโยบายโดยเฉพาะสันติวิธีจนเป็นที่ยอมรับ

แต่เมื่อผ่านสถานการณ์ต่างๆโดยเฉพาะเหตุการณ์ 10 เมษายน สภาพจิตใจรกรบที่ถูกปลุกจากความรู้สึกผ่านการเป็นผู้ถูกกระทำจากฝ่ายรัฐในเหตุการณ์จริงประกอบกับการปราศรัยจากแกนนำส่วนหนึ่ง รวมกับความเป็นเสรีชนที่แม้จะมีการสังกัดกลุ่มย่อยต่างๆ แต่ก็ยังมีลักษณะความสัมพันธ์ภายในเป็นเครือข่ายหลวมๆสมาชิกกลุ่มย่อยก็มีลักษณะเป็นปัจเจกชนเป็นหลัก สัมพันธ์กันด้วยความเคารพนับถือ ไม่ได้ยึดโยงผ่านกฎระเบียบแต่ประการใด โดยผู้ชุมนุมผ่านการเรียนรู้และหล่อหลอมจากองค์กรในด้านที่เป็นทางการยังไม่เพียงพอ ทำให้แนวทางนโยบายโดยเฉพาะสันติวิธีเริ่มถูกตั้งคำถามมากขึ้น และปรากฏเป็นยุทธวิธีที่มีการใช้ความรุนแรงตอบโต้ฝ่ายรัฐหลังจากที่แกนนำสิ้นสภาพการนำในการดูแลผู้ร่วมชุมนุม หลังการปราบปรามวันที่ 13 พฤษภาคมเริ่มขึ้น โดย ธิดา ถาวรเศรษฐ อธิบายผู้ร่วมชุมนุมกับนปช.แดงทั้งแผ่นดินที่สะท้อนความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นทางการไว้อย่างชัดเจนว่า

“นปช.ไม่ใช่กองทัพ นปช.ไม่ใช่องค์กรจัดตั้งที่สู้รบ ดังนั้นจะไม่มีกรณีที่คำสั่งผู้บังคับบัญชา เป็นประชาชนที่มาคนละทิศคนละทางมาเรียกร้องทางการเมือง” (ธิดา ถาวรเศรษฐ, voicetv, 23 สิงหาคม 2553: ออนไลน์)

เป้าหมายและยุทธวิธีที่สะท้อนลักษณะรูปแบบขององค์กรนปช.แดงทั้งแผ่นดิน

การเคลื่อนไหวใหญ่ของนปช.แดงทั้งแผ่นดินในครั้งนี้ เป็นการเคลื่อนไหวตามเป้าหมายระยะเฉพาะหน้า คือ โคนรัฐบาลอำมาตยาธิปไตยล้มกระบวนการยุติธรรม ซึ่งมีข้อเรียกร้องที่เป็นรูปธรรมของการเคลื่อนไหวใหญ่ในครั้งนี้ โดยให้รัฐบาลภายใต้การนำของอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะยุบสภา คืนอำนาจให้ประชาชน จัดการเลือกตั้งใหม่ ซึ่งถ้าสามารถบรรลุข้อเรียกร้องนี้ได้ ทางนปช.แดงทั้งแผ่นดินมองว่า เมื่อจัดให้มีการเลือกตั้งถ้าพันธมิตร คือ พรรคเพื่อไทยซึ่งก็คือพรรค

พลังประชาชนที่ถูกยุบไปชนะการเลือกตั้ง¹⁵ ก็จะใช้กลไกรัฐสภาในการยกเลิกรัฐธรรมนูญปี พุทธศักราช 2550 และกลไกรัฐที่เป็นผลผลิตของคณะรัฐประหารได้สำเร็จ และนำไปสู่การโค่นล้มระบอบอำมาตยาธิปไตยซึ่งเป็นเป้าหมายระยะยาวขององค์กรต่อไป (ธิดา ถาวรเศรษฐ์, สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2553)

สำหรับยุทธวิธีที่ใช้ในการเคลื่อนไหวในครั้งนี้เป็นยุทธวิธีหลัก คือ การระดมผู้คนจำนวนมากโดยแกนนำตั้งเป้าหมายอยู่ที่หนึ่งล้านคน ยึดพื้นที่ปักหลักชุมนุมกดดันรัฐบาลเพื่อให้บรรลู่ข้อเรียกร้อง และมีการเตรียมการล่วงหน้าว่าจะใช้การเคลื่อนขบวนกดดันด้วย แต่มีการวางแผนเตรียมการในระยะเวลาอันสั้นและไม่มีภาพชัยชนะของขบวนการในการจัดเคลื่อนไหวในมุมมองของแกนนำที่ชัดเจนเพียงพอ (จรัล ดิษฐาอภิชัย, สัมภาษณ์, 2 มีนาคม 2553) เพียงแต่ตระหนักว่าถึงเวลาที่ต้องชุมนุมใหญ่เสียแล้วเท่านั้นเอง อีกทั้งเกิดปรากฏการณ์ที่เกินความคาดหมายของแกนนำอยู่ด้วย เมื่อต้องต่อสู้ยึดเอื้อทั้งที่ระยะเวลาการเตรียมการด้านความพร้อมขององค์กรที่ผ่านมายังมีน้อยอยู่ แต่ต้องต่อสู้กับฝ่ายรัฐบาลซึ่งเป็นคู่ขัดแย้งโดยตรงที่มีนโยบายตอบโต้ขบวนการด้วยมาตรการรุนแรงเป็นด้านหลักตลอดมาเริ่มตั้งแต่การปราบปรามในเดือนเมษายน พ.ศ. 2552 จึงปรากฏยุทธวิธีที่กำหนดจากแกนนำที่มีลักษณะเฉพาะหน้าตามสถานการณ์เป็นยุทธวิธีหลัก และที่เป็นปัญหาในการเคลื่อนไหวอย่างชัดเจนคือยุทธวิธีที่ถูกกำหนดขึ้นตามสถานการณ์นอกเหนือมติขององค์กรนำแบบที่สุ่มเสี่ยงต่อการละเมิดแนวทางนโยบายขึ้น นั่นหมายถึงการละเมิดหลักการที่แสดงไว้เป็นลายลักษณ์อักษรให้ถือปฏิบัติอย่างเป็นทางการ ซึ่งรายละเอียดได้กล่าวไปในส่วนของยุทธวิธีข้างต้นแล้ว อันส่งผลเสียต่อขบวนการ โดยในที่นี้เพียงกล่าวเพื่อชี้ให้เห็นว่าองค์กรนปช.แดงทั้งแผ่นดินมีหลักการอันแสดงถึงรูปแบบองค์กรที่เป็นทางการอยู่นั่นคือแนวทางนโยบาย แต่อีกด้านหนึ่งก็มีลักษณะด้านที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งได้ปรากฏออกมาให้เห็นเป็นยุทธวิธีและปฏิบัติการทางการเมืองในลักษณะที่เป็นไปเองและละเมิดแนวทางนโยบาย

จะเห็นได้ว่าสาเหตุที่องค์กรนปช.แดงทั้งแผ่นดินที่ปรากฏด้านที่มีลักษณะของความไม่เป็นทางการที่กล่าวไปแล้วทั้งหมดนั้นเกิดจาก ด้านปัจจัยภายใน กล่าวคือ องค์กรนปช.แดงทั้งแผ่นดินเอง ทั้งจากระยะเวลาการก่อตั้งองค์กรมีระยะสั้น ส่งผลต่อภายในหมู่แกนนำเองที่มีความพร้อมและความเข้าใจในหมู่แกนนำไม่เท่ากัน อีกทั้งแต่ละคนมีภูมิหลังและเป้าหมายในการต่อสู้แต่ละระยะแตกต่างกัน การผ่านการหล่อหลอมในการต่อสู้ร่วมกับประชาชนมีความแตกต่างกัน ทำให้เกิดความเห็นไม่ตรงกัน การให้ความสำคัญต่อการเคารพมติ และการตระหนัก

¹⁵ ซึ่งนปช.แดงทั้งแผ่นดินก็ยังคงเป็นกลไกของรัฐสภา คอยตรวจสอบและผลักดันวาระประชาชนอยู่ต่อไป

ถึงผลของการกระทำที่กระทบต่อองค์กรในระยะยาวไม่เท่ากัน อีกทั้งแกนนำยังไม่มีความพร้อมในการรับมือกับขบวนการเคลื่อนไหวขนาดใหญ่โตนี้ได้เท่าที่ควร (ธิดา ถาวรเศรษฐ, สัมภาษณ์, 29 กรกฎาคม 2553) ส่งผลต่อด้านผู้ชุมนุม กล่าวคือ แกนนำส่วนกลางไม่สามารถจัดการศึกษา ทำความเข้าใจกับผู้ชุมนุม ทำให้เกิดชนต้ามติร่วมกันระหว่างผู้ที่ร่วมเคลื่อนไหวกับนปช.แดงทั้งแผ่นดินอย่างเพียงพอให้เข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของแนวทางนโยบาย เป้าหมาย และยุทธวิธีของนปช.แดงทั้งแผ่นดิน สะท้อนออกมาเป็นความไม่มีระเบียบวินัยในการเคลื่อนไหวที่มากเพียงพอในช่วงทำการชุมนุมอย่างชัดเจน ซึ่งปรากฏว่ามีผู้ร่วมชุมนุมและแกนนำส่วนหนึ่งยังเปิดรับแนวทางนโยบายขององค์กรอื่นที่แตกต่างจากนปช.แดงทั้งแผ่นดินโดยในช่วงทำการชุมนุมมีแกนนำนำแนวทางนโยบายขององค์กรอื่น นั่นคือ แก้วสามประการ ไปอ่านบนเวทีชุมนุมของนปช.แดงทั้งแผ่นดินเอง (ธิดา ถาวรเศรษฐ, สัมภาษณ์, 30 กรกฎาคม 2553) เพียงเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย คือ ต้องการให้เกิดการยุบสภาให้ได้เท่านั้น นั่นสะท้อนว่าแกนนำส่วนหนึ่งและผู้ชุมนุมยึดโยงกับองค์กรด้วยเป้าหมาย คือ ชัยชนะว่าด้วยการที่รัฐบาลยุบสภาออกจากตำแหน่งไปได้จริงในทางปฏิบัติตามที่แกนนำดังกล่าวและผู้ชุมนุมมองเห็นการบรรลุข้อเรียกร้องดังกล่าวได้อย่างเป็นรูปธรรมและภายในระยะเวลาที่น่าพอใจเป็นที่ยอมรับตามใจตนได้เท่านั้น ไม่ใช่การยึดโยงกับองค์กรด้วยเป้าหมายเชิงยุทธศาสตร์ แนวทางนโยบาย หรือกฎระเบียบเป็นด้านหลัก ประกอบกับปัจจัยภายนอกฝ่ายรัฐบาลดำเนินนโยบายต่อฝ่ายผู้ชุมนุมในลักษณะที่เตรียมการตอบโต้และปราบปรามอย่างรุนแรงด้วย อีกทั้งมีฝ่ายต่อต้านขบวนการที่คอยสนับสนุนรัฐบาลในสถานการณ์ต่างๆอย่างสอดคล้องประสานเพิ่มความเข้มแข็งและความชอบธรรมในการปราบปรามให้แก่ฝ่ายรัฐบาลอีกด้วย ซึ่งเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ตกอยู่ในภาวะคับแค้นและกดดัน องค์กรการเคลื่อนไหวที่ยังขาดความพร้อมและการเรียนรู้ทำความเข้าใจการเคลื่อนไหวต่อสู้ภายในขบวนการอย่างเพียงพอจึงเสี่ยงต่อการละเมิดหลักการตามรูปแบบที่มีการกำหนดไว้ในลักษณะที่เป็นทางการได้ง่าย

โดยสามารถอธิบายลักษณะรูปแบบขององค์กรนปช.แดงทั้งแผ่นดินที่ประกอบขึ้นจากจากอิทธิพลของปัจจัยทั้งภายในและภายนอกองค์กรได้ดังนี้

